Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

De divinis moribus ;

https://hdl.handle.net/1874/313754

Campb. 1669

Incipiūt capitula libri ſequētis

deus īmutabilis eſt
bonum deo placet
deus preuidet oīa
deus paciēs eſt
Juſticia dei
diſcretio dei
paciencia dei
liberalitas dei
placabilitas dei
miſericordia vel ſufficiēcia dei
compaſſio dei
largitas dei
diſcretio dei
Juſtum iudiciū dei
veritas dei
deus nō eſt perſonaꝝ acceptoꝛ
cura dei de creaturis
equanimitas dei
deus nō querit cōmodū ſuum
deus oīa bene fecit
benignitas dei
miſericordia dei
de cōfirmatione aīe ad deū
oratio
In oībꝰ non poſſumꝰ deū imitari

Expliciunt capitula

Incipit tractatꝰ btī thome de aquino de diuinis moribꝰ

PErfecti eſtote ſicut et pater veſter celeſtis perfectus eſt. In ſacra ſcriptura nichil nobis īpoſſibile conſulitur vel pcipitur In hoc verbo dn̄i iheſu nō ſunt nobis pcepta facta diuina vel mores diuini ad quos nemo perfecte poteſt attingere. ſed īuitamur vt ad eos imitandos ꝑ poſſibilitate nr̄a accedere ſtudeamꝰ quia hoc poſſumꝰ et debemus. et nichil dignꝰ vt dicit iohānes ep̄s ꝙ vt homo ſui conditoris ſit imitator et ſecundū modum ꝓprie facultatis diuini operis executor

Deus īmutabilis eſt

EST igitꝛ vnus mos ſiue perfectio in deo ꝙ īmutabilis in ſua natura ipſo teſtāte in ꝓpheta. Ego ſum deus et non mutor. Et beatus iacobus Apud quē non eſt trāſmutatio. Et ideo īmutabilia ſunt opera eiꝰ ſecundū eſſenciā ſcȝ angelꝰ. aīa. celum. et quatuor elementa. Et ſi qn̄qȝ mittit angelos qn̄qȝ non mittat. aliqn̄ ſubtrahat grām hoībus. aliqn̄ cōferat. qn̄qȝ peccata vindicet. qn̄qȝ diſſimulet. mutabilitas eſt in creaturis nullatenꝰ in creatore. Precipue vero in nouiſſimo die ordinatio ſua circa bonos et malos īmutabilis ꝑmanebit · cum bonis mercedem ſupra meritū. malis penā citra merita menſurabit. Sic et nobis ſtudendū eſſet ad mentis conſtanciā vt nec aduerſis fracti nec proſperis illecti aliquatenꝰ a via rectitudīs flecteremur· ſicut beatus iob. Juſtificationē inquit quā cepi tenere non deſerā. Sed et apoſtolꝰ. Certus ſum neqȝ mors neqȝ vita ꝛc poterūt nos ſeꝑare a caritate dei. Sed heu nimis incōſtantes ſumꝰ in ſc̄is meditationibꝰ. ordinatis affectioībus. in conſciēcie ſecuritate. in recta volūtate. Heu ꝙ ſubito mutamur de bono in malū. de ſpe in timorē iniuſtū. et ecōtrario de gaudio in dolorem iniuſtū. et ecōtrario de taciturnitate in loquacitatē. de maturitate in leuitatem. de caritate in rancorē vel inuidiā. de feruore in accidiam. de hūilitate in vanā gloriam vel ſuperbiā. de māſuetudine in irā

de ſpūali leticia vel amoꝛe īcarnalem ita ꝙ numꝗ̄ vno momento in eo
dem ſtatu ſtabiles permanemꝰ. niſi ꝙ heu conſtātes ſumꝰ in īconſtācia
in īfidelitate in īgratitudine. inſpūalibus defectibꝰ. in īperfectione. in
tēpoꝛis amiſſione. in leuitatibꝰ. in cogitationibꝰ. et affectionibꝰ impu
dicis. Inſtabilitas aūt exterioꝝ ſenſuū et membꝛoꝛū. mutabilitatē iu
dicat affectionū et motuū īterioꝝ. Ad hoc tm̄ merito nitemur vt nos
frequēter vno eodemqꝫ modo id eſt mature et benigne in ſtare et in ī
ceſſu in omni conuerſatione nrā equaliter haberemꝰ

Bonū deo placet

Alius eſt mos in deo ſiue perfcīo ꝙ oē bonū ſibi ex ṅatura placꝫ
oī tēpoꝛe et omni loco ſiue in angelis ſiue ī hoībus ſiue ī aliꝭs
creaturis ſiue ſit bonū naturale coꝛpoꝛis vt ē pulchꝛitudo. foꝛtitudo
ſuauitas naturalis maturitas. Aut aīe vt eſt ingeniꝭ pſpicacitas. tenax
memoꝛia. ſubtilis ītelligēcia. naturalis bona volūtas. arbitriꝭ libertas
et ſimilia. Siue bonū gratis datum. vt ē bene legere. bn̄ cantare. bene
pꝛedicare facundū continentē abſtinentē eſſe. cōpoſitos moꝛes habere
et ſimilia. Siue bonū gratuitū qđ maxime deo placet vt ē fides. ſpes. ca
ritas. huīlitas. pacia. obediēcia. mīa veritas. tēperātia iuſticia pꝛuden
tia. et ſcia. Item oē malū ſibi diſplicet ſꝑ et vbiqꝫ in quolibꝫ. Sicut eī
iuſticia iniuſticie mūdicia īmūdicie īimica eſt. ita diuine boītati ma
licia contraria ē. quia bonū gr̄e pꝛiuat vel diminuit qđ bonꝰ deus natu
re contulit. Similiter nobis placere debet omne bonum ſemꝑ et vbiqꝫ
et in qualibet creatura et deberemꝰ bonū ſollicite tueri et fouere. om
nibꝰqꝫ bonum īpugnantibus audacter reſiſtere. Malum quoqꝫ ſemper
et vbiqꝫ ex coꝛde deteſtari. et qn̄tum poſſemꝰ quocūqꝫ conſilio impedi
re ꝓpter iniuriam dei et dampnū pꝛoximi. et multo amplius ꝓpter con
tumeliam creatoꝛis qm̄ pꝛopter periculum hominis. Sed heu frequē
ter res vertitur incontrariū. Cum enim laudat̄ quis vel diligitur ad
grām humilitatis. religionis. deuotionis. p̄dicationis vel alterius gr̄e
et nos ex hoc triſticiam concipimꝰ vel illiꝰ graciam diminuimꝰ. quid

Aliud ꝙ̄ ꝙ bonū nobis non placeat demonſtram⁹. Aut cū quis ocioſa
loquit᷑· detrahit. ridet et alias leuitates ſeu pccā cōmittit et nos conꝛi
demus colloquimur aut cū delectatione coꝛdis talia mala videm⁹ et au
dim⁹. quid aliud facim⁹ niſi ꝙ mala nobis non diſplicēt. teſtes ſumus.

Deus pꝛeuidet oīa

Alius mos ſiue ꝑfectio eſt in deo ꝙ oīa futura bona et mala pꝛu
denter pꝛeuidet. et āteꝙ̄ oīa fiāt cognoſcit. et quid boni quid
mali poſſit ex eis oꝛiri diſcernit. ſicut caſum angeli et pꝛimi hoīs pꝛe
ſciuit et tēptari permiſit et quid ſeq̄ potuit pꝛecognouit ſcꝫ generis
huāni dāpnatio. et quid boni ſcꝫ filiȷ̄ dei īcarnatio et hoc maioꝛ ex v
nione ꝙ̄ an̄ hoīni gloꝛificatio. Similiter pꝛeuidenda nobis eſſent oīa
verba et opera nrā. nut⁹ et inceſtus nrī. et quid boni quid mali nobis
quid ſcādali quid emēdationis ex ipſis aliȷ̄s poſſit euenire. Item ꝑcogi
tandū eſſet ſi tēptationes foꝛtaſſis in futuꝝ īſurgerent ſiue a demoīb⁹
ſiue ab hoībus amicis carnalib⁹ ſiue ſpūalibus q̄liter reſiſtendū qua-
liter tolerādum qualiter euadendū quia min⁹ feriūt iacula q̄ pꝛeuident᷑.
Item pꝛeuidendū quid futuꝝ in ſeparatione coꝛpis et aīe ꝙ̄tus doloꝛ ī
minet coꝛpoꝛi quant⁹ timoꝛ aīe q̄ntum periculū Itē vbi manendū cū
deo vel cū diabolo. in celo vel in īferno. q̄nta iocūditas cū deo manen
tibus. q̄nta īfelicitas ab ipſo recedentib⁹. Utile eſſet oībus in mēte iu
giter hoc verſari. Ideo moyſes optauit. Utinā ſaperēt et ītelligerēt et
nouiſſima ꝓuiderent.

Deus paciens eſt

Alius mod⁹ ſiue perfectio ē in deo ꝙ̄tumcūqꝫ a creatura ſua offē
ditur et contēpnit᷑. numꝙ̄ tn̄ ipſam naturā odit. ſed vere eā di
ligit et bonū eius feruenter deus deſiderat . licet malū eius deteſtet᷑. et
ꝓuidet ei tēpoꝛalia abſqꝫ ſuo deſiderio. et ſpūalia ſi ea concupiſcit facit
enī ſolem ſuū oꝛiri ſuper bonos et malos et pluit ſuꝑ iuſtos et īiuſtos

Ad hāc perfectionē ſimiliter tēdere deberemꝰ vt qñtumcūqꝫ nos homo lederet· numq̄ tñ naturā ſuam odiremꝰ ſed oē bonum ei optaremus. et qñtumcūqꝫ corporale vel ſpūale auxilium a nobis expeteret. ſubſidiū a nobis protinꝰ īueniret. Perfectū enī odium habet deus et nobis licitū eſt vt nō ꝓpter hoīs dilectionē vicia diligamꝰ nec ꝓpter deteſtationē vicioꝝ naturā hoīs deteſtemur ſꝫ naturā diligamꝰ vicia deteſtātes

Juſticia dei

Alius mos eſt in deo ꝙ nūq̄ ex pte ipſius vnꝰ de alteriꝰ malicia recipit detrimentū. Nichil ei nocet ſcō michaeli caſus luciferi nec iude malicia btō petro caritatē diminuit. Sꝫ heu nos miſeri vniꝰ religioſe perſone exceſſum in totū clauſtrū refundimꝰ. ymmo in totum ordinē. ſed et oēs religioſos pro peccō vniꝰ penitus condempnamꝰ. Et ſi ab vno inimico nr̄o ledimur totā ꝓgeniem et multos pauperes īnocētes perſequimur et aīcos et familiares ipſius qñtum poſſimꝰ indebite moleſtamꝰ qđ dn̄s in lege ꝓhibuit dicēs. Nō portabit filius iniq̄tatē patris nec pater iniquitatē filij ſed vnuſquiſqꝫ onꝰ ſuū portabit dicit apoſtolꝰ· Heu quotiēs cōtigit cum aliq̄s turbatus ē ꝙ eciā ipſe deꝰ licꝫ īmerito de hoc frequēter recipit detrimentū ex eo ꝙ tūc nō vult cātare vel ſtudere nec legē nec orare

Diſcretio dei

Aliꝰ mos ē in deo. ꝙ nūq̄ ꝓpter miam. iuſticiā deſerit. nec ꝓpter iuſticiā. miaꝫ derelinq̄t. Nūq̄ ei aliquē iudicat vel cōdempnat ſine mia· nec alicuiꝰ miſeret̄ ſine iuſticia. Sꝫ nos miſeri cū iuſticiā ſeruare contendimꝰ. mia extinguit̄· et cū alicui miaꝫ exhiemꝰ iuſticia penitꝰ ſepelit̄. licꝫ ſcriptura vtrūqꝫ ſil̄ cōmēdet. Ibi mia et veritas nō te deſerat. et p̄s miaꝫ et iudiciū cātabo tibi dn̄e

Paciencia dei

Alius mos ē in deo. cū oēs ſcī et oēs creature aliqñ clament vindictam dei contra peccatorem ſicut in apocalipſi legitur ꝙ oēs clamabant vſquequo domine verus et ſanctus nō iudicas et vindicas

ſanguinē nr̄m de hijs qui habitāt in terra. Deus tn̄ pacienter et miſeri
corditer expectat peccōrem vſq ad mortē vt miſereat ſui ſi cōuerti ve
lit a via ſua mala. quia non delectat miſericors de⁹ in pditione viuoꝝ
Sed nos īpacientes in momēto anteꝙ ad plenum fodeat peccōri fouea
male dicētes et vīdictā clamātes eū ꝓponim⁹ ſepelire īꝑerātes deo q̄re
tā diu ſuſtineat peccoꝝ maliciā contra bonos. nō conſiderātes ꝙta bona
ſapiēs deus ordinauit de malicia īpiorum. Quia tm̄ laudand⁹ eſt de⁹ et
tāte miſericordie eſt ſuſtinere malū in malicia. ac ſi mundū cōſeruaret
a peccato vel eriperet a pccis. Hoc enī cōmendat oīpotenciā ſuā. Nō
enī eſt magne potēcie īiquū in foueā inferni demergere ſed miam ſuā
parcendo maxīe et miſerādo manifeſtare

Liberalitas dei

Alius eſt mos dei ſiue pfectio. ꝙ creaturis coīcat quitq̄d cōmuni
cabile eſt et ab eis receptibile eſt eciā ſingulis momētis coīcat
cū abilitatem īuenit licet videat in eis nō pficere. Huānam naturā v
niuit cū filio ſuo in vna perſona. qđ maximū eſt. et aīam creauit capa
cem trinitatis pter alia dona ſpūalia. reficiens eā carne et ſanguīe di
lecti filij ſui. Item nichil incōmunicatū reliq̄d hoc eſt ꝓpriū diuine bo
nitatis. nā qđ ſibi naturale eſt. coīcauit de⁹ per grām creaturis. Angel'
coīcauit beatitudinē nūꝙ expertis miſeria. Choro apoſtoloꝝ poteſta
tem vt quitq̄d ſoluāt vel ligēt in terra. ſolutū et ligatū ſit ī celo. Cho
ro ꝓphetaꝝ ſapienciā prenoſcendi futura. oīa q̄cumq facere diſpoſuit.
Choro martirū fortitudinē contra aduerſa. Choro confeſſorū inter ꝓſ
pera conſtāciā. Choro virginū continenciā inter carnis illecebras. Itē
quibuſdā ſpāliter cōmunicauit aliqđ qđ habet ex natura. vt habrahe
largitatē. moyſi manſuetudinē qui mitiſſim⁹ hoīm fuit. Joſeph proui
denciā ſuper egiptū. ſamſoni fortitudinē. helye zelū iuſticie. pacienciā
iob et thobie. Helie mortuorū ſuſcitationē. Danieli iudicij diſcretionē
ſamueli fidelitatem. dauid contra pſequētes miam. ſalomoni prudenciā
Johāni baptiſte ſc̄itatis et veritatis amorē. Beate virgini humilitatē

petro caritatē. iħoi ewāgeliſte caſtitatē. btō paulo zelū aīarū et cognitionē ſupernoꝝ· Singuli in iſtis alijs excellebāt. licet oēs eādem habuiſſent. Sic nos īuicem cōmunicare debem⁹ non ſolū oculos videre ꝓ alijs· aures ad audiendū confeſſiones. os ad predicandū ad dādum conſilia. pedes ad ābulandū. coꝛ ad meditādum ꝓ alioꝝ ſalute. verum eciā quitqd habem⁹ in ſpūalibus ſiue in tꝑalibus. quicqd poſſum⁹ exteri⁹ per opa. int⁹ per deſideria. et quicqd ſum⁹ in coꝛpoꝛe et ī aīa. ſingulis in purgatoꝛio. et qui nunc viuūt. et poſtmodū nō erunt vt ſcdm̄ volūtatem dei viuāt in pn̄ti et in futuro

Placabilitas dei

Alius ē mos dei ꝙ graues et multas īiurias ſuas ſtatī pat⁹ ē remittē cū q̄s firmit̄ ceſſare et veracit̄ emēdare ꝓponit. ymmo ꝓpter vnicum gemitū coꝛd̄ contriti obliuiſcit̄· ſicut dicit ſcriptura ꝙ poſtea numq̄ dāpnat vlciſcēdo ſi ſic permāſerit. nec imꝓperat confūdendo nec min⁹ diligit īputādo nec alienat̄ eidem familiaritatē ſubſtrahēdo Nos vero miſeri cū veſtigia dei ſequi merito deberem⁹· vix eciā vmq̄ petēti veniā et ꝓ poſſe ſatiſfaciēti. volu⁹ ex coꝛde modicā īiuriā ſemel nobis illatā dimittere. aut ſi dimittim⁹ vix vmq̄ tñ obliuiſcimur qm̄ de ſuo incōmodo gaudem⁹ et contigit aduerſitas mīme doleam⁹. ā minus q̄ an̄ diligim⁹. aut ſi non imꝓperam⁹ illatā iniuriā. vel non conq̄rimur q̄ duo rara ſunt. familiaritatē tñ nrām ſibi ſubtrahim⁹ et conſilium. aut auxiliū necitatis tꝑe denegam⁹. cum eciā veniā non petenti nec emendā exhibēti. merito ꝑcerem⁹ exēplo iħu xpī qui ꝓ crucifixoribus ſuis veniā non petentib⁹ ſed irridentib⁹ exoꝛauit cū nichil facit deo ſic ſilēꝫ ſicut dicit. Criſoſtim⁹. Queadmodū malignis et ledentibus eſſe placabilē et cū ſit cumul⁹ ꝑfectionis īimicos diligere et ꝓ ipīs oꝛare. ſicut dn̄s iħs fecit ſicut dict gloſa ſuper matheū

Miſericoꝛdia vel ſufficiētia dei

Alius ē mos in deo ꝙ a neīe q̄dq̄ exigit ſupra poſſe ī ieiunijs. oꝛōnib⁹ vigilijs et eleōſinis. caſtigatioib⁹ coꝛpalib⁹ diſciplīa r̄gulāi

5

et ſimilib9 et ſi deficit ī magnis operibus ad diluenda peccā. ſufficit deo ī minimis, ſcʒ in lacrimis ex corde ꝓcedentib9 vt de ezechia legitꝰ cui9 lacrimas reſpexit dñs et quindecim ānos ſibi adiecit mutās ſentenciā mortis ꝙ protulerat per ꝓphetā. Similiter lacrimas btī petri ꝑ peccō grauiſſimo miſericorditer exaudiuit. cū audito gallo fleuit amare pro peccato negatiōis. Si vero lacrimas quis habere nō poſſʒ ſufficit deo in verbo ex corde contrito venienti ſicut legitꝰ de latrone q̄ cū diceret dño. Memēto mei ⁊c̄ rñdit. hodie mecum eris ⁊c̄. Si vero vſum lingue āmitteret gemitū cordis contriti pro pleno de9 recipet. ſicut ſcriptū ē Quacūqʒ hora peccōr īgemuerit oīm iniquitatū ei9 nō recordabor. Sʒ ſi īfirmitas. oīm mēbrorum vſum abſtuliſſet. ꝙ nec mēbꝛ mouere poſſet. nec gemere pre debilitate. adhuc ſufficeret deo ī bona et ſincera hominis volūtate ꝑ offenſa grauiſſima.. Itē ita et nos a nullo amplius deſiderare quitꝙ debem9 ſiue ſeculari ſiue religioſo quātumcūqʒ ſit aſtrictus voto. ſi fideliter fecerit pro ſuo poſſe

Compaſſio dei.

Alius mos eſt dei. ꝙ nulli īputat defectus corpis naturales ſicut eſt cecitas. ſurditas. mēbrorū deformitas q̄liſcumqʒ. vel defec9 naturales in aīa. ſicut ē ſtoliditas. defcūs intelligēcie. īgenij. memorie. rōnis. aut timor naturalis ꝓpter huiuſmodi defcūs de9 neminē abicit ā contēpnit. Sed defcūs ſpūales quos auxilio dei ex facili quilibʒ poſſet euincere grauiter īputat. ſcʒ magnitudinē quorūlibʒ donoꝝ. appetitū ſuperfluorū. triſticiā de profcū bonorū. gaudiū de afflictione iuſtorum bonorū operū peruerſionē ſeu deteſtationē. bone fame aliorū denigrationē vel diminutionē. priuatū amorem. firmiter tenere. ſingularē ſenſum nullaten9 relinquere ad placenciā hoīm frequenter ſtudere. odire correctionē. amare adulationē. q̄rere extraneas conſolationes. fouere carnales affectiōēs et ſimilia. Ita et nos neminē debemus deſpicere ſi non eſt ī eo ſanitas. mēbroꝝ īntegritas. corporis fortitudo. forme pulchritudo. eloquēcia vocis, abilitas ad cantandū et legendū que nullus ꝑ

ſe habere poteſt. Sed ꝓ hn̄tib⁹ debem⁹ deo grās agere pro nō hn̄tib⁹
paciā habere et qn̄tum poſſum⁹ defectus eoꝝ ſupplere

Largitas dei

Alius mos ē in deo q̄ vnicuiq̧ grām p̄ſtat ſcd̄m ſuā capacitatē ſi-
cut legit̄ in euuāgelio q̄ vni dedit quinq̧ talenta alijs duo alijs
vnū vnicuiq̧ ſcd̄m ꝓpriā virtutē vnde qn̄tomagis cor hoīs per carita
tē dei et ꝓximi dilatat̄ et qn̄to āplius per bonasmeditatioēs. ꝑferuē
tes orōnes. per iuſta deſideria per opera huīlitatis et ſuperogationis
abilitat̄ tāto maiorē grām de⁹ oīpotēs elargit̄. Et quāto diligēcius col
lata grā conſeruat̄ et ea quiſq̧ vtitur ad laudem dei et vniuerſitatis
vtilitatē. tāto ad vberiorē grām preparat̄ in pn̄ti et gloriā in futuro
Dilatandū ē igit̄ cor nr̄m et frequēti deſiderio preparādū vt de⁹ diues
in oēs qui inuocāt illū ſcd̄m ſuā magnificēciā habūdant ſuper nos poſ
ſit effūdere grāz ſuā. Quecūq̧ eciā cōtigit diſpēſare bona ſpūalia in p̄
dicatione et in cōſilijs aduertat diligētiſſiē ne ſciaz det canib⁹ et mer
garitas proiciat an̄ porcos. ſed dies diei eructat verbū et nox nocti i-
dicat ſciam hoc ē perfc̄is perfectiora. iperfectis min⁹ perfcā tā q̄ pru-
dens diſpēſator prouideat ſicut apoſtol⁹ ſapiāz loquat̄ int̄ perfectos. ſꝫ
ſimplicib⁹ niſi ihm̄ xpm̄ et huc crucifixū. Tēporalia vero vnicuiq̧ in-
digēti ſcd̄m capacitatē .i. ſcd̄m purā neccitatē et nō āplius ſubminiſtret

Diſcretio dei

Alius mos ē dei q̄ ab eo plus exigit cui pl⁹ cōmittit ſicut dicit̄
in euuāgelio luce. Cui ei habundāti⁹ prouidet in tēporalibus
ab eo exigit vt habundāter procuret elemoſinas pauperib⁹. et cui ma
iorē confert ſanitatē et corporalē fortitudinē. ab eo ieiunioꝝ. vigilia
rum. orōnum peregrinationū et bonoꝝ operū magis expetit exerciciū
Item cui plurima et grauida pecā dimittit ſeu a pecīs cuſtodit. maiorē
dilectionem et digniores penitēcie fructus ab eo requirit. Item cui ex-
cellenciora dona gratuita ſcꝫ virtutes et meliora naturalia ſcꝫ īgeniū
intellectus. meōria. voluntas. arbitrij libertas. et membroꝝ ītegritas

Et ſpūalia plura et digniora ſcȝ deuotio. ſecuritas cōſciencie. frequēti-
or confidencia. ſpūale gaudiū. maturitas ſermonis ad ꝑfectionē fideli-
tas. diligēcia ad bona opera. pura ītentio. zelus aīarum. feruor orōnis
a deo frequencius conceduntur ab eo frequētiores grār̄ū actiones merito
exquiruntur. Item quē plus benignus deus ad cognitionē bonitatis eter-
nitatis īmenſitatis oīpotencie largitatis. caritatis. ſapiēcie. mīe. iuſti-
cie. veritatis. fidelitatis. paciēcie. hūilitatis. ſuauitatis et nobilitatis
ſue plenius et frequētius admittit ab ipſo habūdātiorē laudem et frequē
tiorem et feruentiorē requirit. Item quē ad querendā et cognoſcendā
maiorē perfectionē illuīat vt eā opere cōpleat et in cognitā magis et
magis ꝑficiat. ab ipſo magis expoſtulat. nichilominus neccē eſt vt ipſe ad
eādem cognoſcendā et imitandā verbis et exēplis. orōnibus et deſiderijs
quoſcūqȝ abiles cognoſcit ꝙ tū poteſt inducat. Prouidendū igitur nobis
eſt vt ſingula predicta bona nobis cōmiſſa cū vſura dn̄o referamus. ne ī
rōne reddenda qđ nobis cōmiſerat auferri iubeat et cū ſeruo pigro re
condente dn̄i talentū in ſudario in tenebras nos miſerabiliter mitti iu
beat exteriores

Iuſtū iudiciū dei

Alius ē mos dei ꝙ facta hoīm nō iudicat ſicut apparent exterius
ſed ſecundū intentiones cordiū interius oīa diſcernit in ſua īmē
ſa et ineffabili ſapiā. ideoqȝ opera ſecundū intentionē punit grauiter. vel
remunerat excellenter. Similiter ſecūdum viſionē oculorum aut ſecundū
auditū auriū iudicare nō cōuenit opera hoīm. ſed ſiue benignū vultū
ſiue ſerioſum nobis oſtendāt. ſiue blāde ſiue aſpere nobis loquantur. ſiue
dent munuſcula ſiue non dent in oībus qn̄tum poſſumus non tm̄ qđ fiat
ſed eciā qua ītentione fiat ſtudeamus aduertere. et ſecundū talem īten
tionē regere nos debemus. Pocius autē ſuſtinenda ſunt ab amicis veris
qui bona intētione emēdandi grā dura verba loquuntur. ꝙ blanda ver-
ba et dulcia ab eis qui nō vere diligūt. nec aliquē fructū intendunt. ſȝ
tm̄ placere contendūt. qa meliora ſunt vulnera diligētis dicit ſalomon

ꝙ fraudulenta oſcula odietis

Veritas dei

Alius mos ē in deo ſiue pfectio ꝙ verax ē in pmiſſis. facilius eſt ī ipſo teſte celū et terrā trāſire ꝙ vnicū verbū ſuū falſificari vel mutari. Non enim accepit dn̄s ih̄s verba in vento ſicut nos facimus ſed ſingula verba que loquebat̄ in tempore. dcā ſunt ab eterno in ſua ſapiencia. Sicut autem verificauit verba pphetaꝝ ardua de ipſo predicentiū. ſ. incarnationem. natiuitatem. paſſionem, reſurrexionē aſcentionē. ſpūs ſancti miſſionē. Ita complebit reſurrexionem generalē promiſſam et iudiciū futurum. Et ſoluet promiſſum pauperum cum eos ad iudicandū dudecim tribus iſrabel in iudicio ſuper ſedes duodecim ſublimabit. Et promiſſum lugētium cum ipſos ſicut mater filios perſonaliter conſolabitur. et promiſſum humiliū et ſuperborū cum eos ſcd̄m ꝙ huiliati et deſpecti ſūt exaltabit. et ſupbos ꝙ tū ſe glorificauerūt huiliabit. Et pmiſſum oppreſſoꝝ cū de mādato dei colla opprimentiū cōculcabit. Nā fidelis de⁹ in oīb⁹ verbis ſuis et quecūqꝫ promiſit potēs ē facere. Sic et nos veraces eſſe decꝫ vt promiſſum q̄ nos in baptiſmo patrini nr̄i obligauerūt fidelit̄ ſeruarem⁹. ſcꝫ tenere totā fidem catholicā et renūciare diabolo et pōpis ei⁹. iplereqꝫ decē p̄cepta. Inſuper q̄ poſtea ſponte promiſim⁹ ſiue obediāꝫ ſiue continenciā ſiue abſtinenciam ſiue religionē et ſimilia. Itē veraces eſſe debem⁹ ad proximū vt ſit ſermo nr̄ eſt ē. nō ē. id ē qd̄ oē loqmur corde intendam⁹ vt ſi quidꝙ alicui promiſim⁹. ā ſi alicui mortuo aut viuo in aliquo obligati ſum⁹ ſoluere non tardemus quia veritatem requiret deus et retribuet habundanter veritatem contempnentib⁹. Heu heu ꝙ odioſa eſt veritas que optima eſt per quam eſt omnis ſalus. Qui autem odit veritatem odit xp̄m ymmo eciam ſunt veritatis proditores vn̄ io. criſoſtom⁹. Non ſolum ille proditor ē veritatis qui palam pro veritate mendaciū loquitur. ſed eciam ille qui veritatem libere nō pronūciat quam libere pronunciari opꝫ. ā non libere veritatē defendit quā libere defendi cōueīt

proditor eſt veritatis

Deus non eſt perſonaꝝ acceptor

Alius mos eſt in deo ꝙ nō eſt perſonaꝝ acceptor ſicut dicit apl's
Neqꝫ enī in veteri lege potētes et nobiles ſed hūiles conſtituit
iudices ſuper populū ſuū ſicut moyſen et ioſue gedeon et ſimiles. Neqꝫ
poſtea elegit ad regnū potētis et nobiles. ſed de hūili ſtirpe geīni ſaul
filium cīs et dauid minimū inter frēs de paſcuis ouiū ī regem ſublima
uit. In primitiā eciā eccīa non potētes ſapientes et nobiles ſed piſca
tores ignobiles conſtituit pꝛīcipes ſuper oēm terrā ipſis regimē eccīe
cōmittendo. Et ꝙ ſtulta ſunt mundi elegit ſcꝫ ydeotas vt confundat ſa
pientes ſicut dicit apoſtolꝰ. Item hodie nulli confert grām gratuitaꝫ
ꝓpter poñ nobilitatem. fortitudinē aut pulchritudinē corporalem ſed
in omni gente qui timet deū et operatᷣ iuſticiā acceptꝰ eſt illi ſicut di-
cit petrꝰ· Nec ſolū diuites. nobiles. potētes et formoſos vocat ad celū
ſed eciam pauperes cecos et claudos debiles. īfirmos et ignobiles com
pellit intrare et hūiles perſone maxime ꝓficiunt in eccleſia dei. et in
gracīs ſpūalibꝰ habundāt. In poſtremo eciā iudicio perſonas regum
et principū non accipiet ſed magnū et ꝑuum equaliter iudicabit. Nec
ſecundū poñ. nobilitatem aut pulchritudinē. ſed ſecundū hūilitatem.
caritatē vnūquēqꝫ in gloria ſublimabit. Similiter nec nos ꝑſonā cuiꝰ
ꝙ debemꝰ accipere. Quia vt dicit gregoriꝰ hoīem ab hoc qꝺ homo eſt
id eſt quia ad ymaginē dei factus eſt debemꝰ honorare non ob aliquid
qꝺ circa ipſum eſt. i. ꝓpter diuicias veſtes precioſas. poñ. nobilitatem
amicorū et cognatoꝝ multitudinē. Nā acceptio ꝑſonarū in ſacra ſcrip
tura pro magna īperfectione reputatᷣ. Abſit eciā vt predicator vitam
diuitū nobilium et potentū habentiū hic cōſolationē ſuam in predica
cione cōmendet. vitam vero pauꝑm et afflictorum hic gementiū irrō-
nabiliter reprehendat. Abſit eciam vt confeſſor ꝓpter iuuentutē pulch
ritudinē. poñ. diuicias et nobilitatē et ꝓpter ſuū lucrum et cōmodū po
ciꝰ audiat ꝙ aliū · vel ad ipſum cū eat labore. aut plus tꝑis expēdat

cum ipſo ꝙ cum ſene paupere infirmo ignobili qui forte amplius indi
geret. ſed talibus hac intentione amplius eſt īſiſtendum. quia poſſunt
magis ꝙ alij peccare et plures ad peccandum inducere. Abſit eciam
vt dantes elemoſinas· pauperum perſonas accipiūt ſed vbi maior eſt
indigentia maior et frequencius datur elemoſina. et quia ad maiorem
perfectionem proficere cognoſcūtur. maiori ſubſidio adiuuentur In om
nibus tamen ſecundum doctrinam apoſtoli cui debem9 timorem. dem9
timorem. et cui honorem honorem. et cui amorem amorem. et cui fami
liaritatem familiaritatē. ratione maioris ſanctitatis vel p̄latioīs vel ra
tione ordinis clericalis

Cura dei de creaturis

Hltius eſt mos dei ꝙ ipſi cura ē de oībus creaturis tā de minimis
ꝙ de maximis aīalibus natatilib9 volatilib9 eciā de paſſerib9
quoꝝ duo venūt diſpōdio. nec vn9 ē in obliuione corā deo. Itē de mag
nis et paruis vermib9 hec eī oīa in eſſe conſeruat. eis ꝗ vite neceſſa
ria continue ſubmīſtrat. Item de quatuor elemētis curā habet et oīm
que ab eis naſcunt᷑ vel nutriunt᷑ ſiue vegetātur vt herbe et arbores
ſiue viuāt vt cetera aīalia. Precipue vero gerit curā hoīm quos ad
ymaginē et ſimilitudinē ſuā fecit· quos mēbra dilecti filij ſui conſtituit
et templū ſpūs ſancti ordinauit. ſingulis ſingulos angelos ad cuſtodiā
deputans. in carne et ſanguine p̄cioſo vnigeniti ſui reficiēs. quodꝗ preſ
tanci9 eſt peccatorib9 inimicis ſuis vite neceſſaria prouidet habundā
cius ꝙ amicis. Item curā gerit aīarum quibus oblationes ſacerdotum
proficiunt ad penaꝝ remediū licet ipſis ſacerdotib9 ex eiſdem oblatio
nibus indigne offerentibus dampnatio generet᷑. Similiter per deſide
ria triūphantis et per ſuffragia militantis eccleſie adiuuant᷑. Et licet
homines orationibus elemoſinis ieiunijs peregrinationibus extra ca
ritatem factis propria peccata delere nō ſufficiant. pie tamen credi po
teſt ꝙ ex eiſdem mitigationem et abſolutionem penarū ex benignita
te dei ſuſcipiunt cum pro eis fiūt ſi viuentes in hoc ſeculo meruerunt.

Angelorum curam eciã magnam habet quos in tanta beatitudine cre
ans abſq; omnis mali experiencia conſeruauit immunes et conſeruat
Similiter et nos curam gerere debemus quarumlibet creaturarum vt
ſingulis ſecundũ dei ordinationẽ vtamur ne in die iudicij ipſas in ma
licie nr̃e teſtimoniũ habeam9. Item curã oĩm hoĩnũ vt cõmodum et ĩ
cõmodum ſingulorũ nobis medullit9 aſſumam9. Ipſosq; ab iniuſticia
retrahentes deſiderijs orõnibus et bonis exẽplis in dño cõfortem9. Itẽ
curã aĩarum in purgatorio vt ipſarum penas operib9 mĩe frequenter
mitigare curem9. Item curã angelorum vt premiũ qđ ipſis ex eorꝝ ob-
ſequio et cuſtodia de nr̃o ꝓfectu debet ex culpa nrã ipſis nullaten9 ſub
trahatur. Item curã dei pre oĩbus gerere debem9 ſollicite. vt ſemper et
vbiq; quitqđ ei de nobis maxĩe placeat et ad que nos maxime ordina
uerit exequamur

¶ Equanimitas dei

Alius eſt mos dei ꝙ nũꝙ turbat. et licz ſcriptura ſepe referat de
ira et furore dei nequaꝙ credendũ tñ eſt ipſum poſſe turbari.
ſed cum pccã vindicat vel ex iuſticia grãm ſubtrahat. iraſci et turbari
ipſe vero ĩpaſſibilis non hñs contrariũ et tante ſimplicitatis et tanta
ſibi iocunditas et felicitas ẽ in natura ꝙ in ipſo nulla turbacio locum
habet. Similiter et nos ꝙtũcumq; poſſimus turbationẽ nrãm vitare
debem9 quia modica vel poci9 nulla grã q̃ſcere poteſt in aĩa turbata
Ad vitandũ ergo turbationẽ neceſſaria ẽ vehemẽs circa deũ occupa-
tio et dilectio fortis vt mors q̃ virtutẽ mortis operet in nobis vt nul-
la opera proximorꝝ videntes nõ videam9. et verba noxia vel nobis cõ
traria audientes non audiam9. nec corda nrã in talib9 occupem9 ſed ſi
mus quaſi ceci et ſurdi et quaſi muti et quaſi nõ habentes corda ſicut
dauid de ſe dicit. Ego taꝙ ſurdus nõ audiebam et ſicut mut9 non ape
riens os ſuũ. inſiſtentes tm̃ fideliter et feruent hijs q̃ dei ſunt. et alios
in oĩbus ꝓprie conſciencie relinquẽtes ſiue iudicio prelatorꝝ ſiue extre
me vindcẽ dei dicentis. Michi vindictã et ego retribuã eis in tẽpore

Similiter et alioꝝ turbationem qn̄tumcūq; poſſum⁹ vitare debem⁹ ne ipſi nos econtrario ꝑturbent ut ſepe fieri ſolet vt ex hoc remordentem conſciā ipſi habeam⁹. Quidq̄d in ſc̄is meditationib⁹ iuſtis deſiderijs ozōnib⁹ alijſq; bonis operib⁹ ſubtrahat̄ vniuerſitati ſiue in celo ſiue ī terra bonis et malis ſiue in purgatozio nobis turbationē ex iuſta cau ſa ꝓmouentib⁹· oīpotēs de⁹ amatoz iuſticie inultū in nouiſſīō die non relinquet

Deus non q̄rit cōmodum ſuū

Alius ē mos dei ꝙ in oīb⁹ opib⁹ ſuis et ozdinatione nichil com modi ſui reſpicit ſ; pure et pzincipalit̄ et ne et īmēſe bonitatis ſue habundanciā et h̄ ad huāne et āgelice creature vtilitatē. In crea tione q̄ppe et cōſeruatione celoꝝ et q̄tuoz elemētoꝝ et oīm q̄ in eis ſūt non cōſiderat ſuū cōmodū ſ; hoīm et angeloꝝ fructū. Similit̄ quicquid ozdinat in creaturis quibuſcūq; ſiue ſit tēperies ſiue ītēperies ſiue pe nuria fructuū ſiue habundātia. ſiue ſanitas ſiue peſtilēcia quicq̄d eciā facit circa hoīnes cōferendo grāz. ſiue ſubtrahēdo. ſiue ꝑmittit eos ſa nos eſſe foztes debiles vel infirmos. pauperes ſiue diuites. viuere ſiue mozi. ſiue ꝑmittit regnare bonos ſiue malos. tueri ſiue affligere pau peres. ſiue iuſte iudicare ſiue iudiciū peruertē. oīa ozdinat oīa facit· ō nia permittit ꝓpter ſuā īeſtimabilē bonitatē et hoīm coēm vtilitatem Silr̄ in oīb⁹ deſiderijs ozōnib⁹ ieiunijs eleōſinis verbis nr̄is et ī alijs oībus q̄ facim⁹ dimittim⁹ ſuſtinem⁹ adeo pūa debet eſſe intēcio nr̄ā vt nec placēciā nec diſplicēciā hoīm ā nr̄m cōmodū attēdam⁹. ā grāz ī pn̄ ti aut glozia in futuro. ſ; tm̄mō pure et pzīcipalit̄ ꝓpter dei āmirabilē bonitatē et ſecūdario ꝓximoꝝ ſalutē. Sed qn̄to magis et puri⁹ ꝓtē dei reſpicim⁹. et qn̄to min⁹ nr̄ām et alioꝝ vtilitatē attendim⁹ tāto accep tabilius eſt deo et tāto vniuerſitati fructuoſius op⁹ nr̄m. Heu quātum deo deperit et vniuerſitati ꝙ in factis nr̄is aliquid reſpicim⁹ niſi pure dei bonitatē. Cum enim ventilabzo ſuo ſeperabit paleā a tritico ſicut dicit matheus id eſt per ſapīam ſuam purū diuidet ab impuro tunc ſo lum triticum in hozreum aſſumet palea comburente id eſt ſolum id

qd ꝓpter deū factū eſt pure vel dimiſſum vel paſſum in celo remunera-
bitur et vniuerſitati vtile reddit̄ dicente ꝓpheta. Retribuet michi dn̄s
ſecundū iuſticiā meam. et ſecundum puritatē manuū mearū ī conſpcū
oculorum eius

Deus oīa bene fecit

Talius ē mos dei ꝙ oīa opera ſua in ſummo bn̄facit .opus quippe
celi et terre angelorum et hoīm et aliarū creaturaꝝ adeo bene
fecit vt meli9 excogitari non poſſet. Similiter opus redemptionis qd
nemo alius in celo neqꝫ in terra neqꝫ ſub terra facere potuit. Sicut le-
gitur in apocalipſi. Jn ſummo benefecit prudenter vincēdo dyabolum
in ligno quo vicerat ſub huāna fragilitate ſemp celās diuinā potenciā
quia ſi demones cognouiſſent vt dicit apoſtol9. nūꝗ͂ dn̄m glorie cruci-
fixiſſent.i.crucifigi pſuaſiſſent. Similiter quitqd hodie facit ſiue pccā
vindicet ſiue diſſimulet ꝓpter penitenciā. ſiue grām ſubtrahit elcīs ſiue
cōferat. ſiue fideli aīe qn̄qꝫ ſe familiarē qn̄qꝫ alienū exhibeat. ſiue ſit vē
t9 ſiue ſit pluuia ſiue aura frigida ſiue calida. ſiue ſicca ſit via ſiue ma
dida. ſiue fruct9 terre habūdet ſiue pareat pro illo tpe melius fieri nō
poſſet quia ex nimia caritate et benignitate īmenſa ſua ſapiā ſingula
debito tempore operat̄. Opus vero remunerationis in ſummo benefaciet
cum ſingulis pccīs et ſingulis mēbris q̄ fuerūt arma īiquitatis reddꝫ
iuſtam penā pro quātitate et qualitate cōmiſſioīs et tn̄ ſingulis bonis
voluntatib9. verbis fcīs et exēplis iuſtam mercedem reſtituet ꝓ ꝙ̄tita
te caritatis. Similiter et nos diligēciam apponere debem9 vt ſingula
opera nr̄a quātum vnꝗ͂ meli9 poſſum9 faciamus ex omni virtute dn̄i
nr̄i ihesu xp̄i et cū oī deſiderio triūphantis et militātis eccīe et ſub no
mine creatoris quaſi tota ſalus nr̄a et ōnis laus dei et vniuerſitatis v
tilitas ex vno opere dependeat quaſi nunꝗ͂ ad id opus reuerſuri neqꝫ
opus aliud poſtmodū incepturi. Quociens enī aliqd opus facim9 aut
ad aliud opus feruent̄ ꝓperantes ex ſolo deſiderio alteri9 operis ſtatim
laceſſit aīmus in opere in quo ſum9 verbi grā. Cum ſum9 in oratione

vel in alio opere et ꝓponim⁹ ſcribē vel ſtudere vel aliud op⁹ facere ſta tim circa orōnē minuit̃ nr̄ affect⁹ et citi⁹ abſoluimur ab īcepto

Benignitas dei

a Alius ē mos dei q̄ nullū iudicat ſcđm p̄teritā vel futurā maliciā vel bonitatē q̄ ipſe cognoſcit in hoīe ſed ſcđm p̄ntem iuſticiā vel iiuſticiā. ſicut paulū nō dāpnauit ꝓpter p̄teritā maliciā. nec iudā ſaluauit ꝓpter p̄teritā iuſticiā. Sed nos miſeri q̄tumcūq̧ aliqs ꝓficiat in virtutib⁹ vel ſanctitate frequent̃ tn̄ p̄terite recordamur iiuſticie. Si aūt iuſtus cadens a via iuſticie in aliquo ſemel excedit et ſi reſipiſcat nequaq̄ tn̄ ſanctitatis preterite recordamur

Miſericordia dei

a Alius eſt mos dei q̄ nūq̄ bis punit iidipſum ſi vna pena ſufficiat et ſi ſequit̃ correctio inter flagella. Nos aūt miſerrimi ꝓ vna nobis illata iiuria centū ſi eſſet poſſibile grauiores moleſtias inferrem⁹

De cōformatione aīe ad deū

f Fidelis aīa toto niſu cōformare ſe debet p̄dictis diuinis moribus pro poſſe ſuo. Quāto ei conformior erit in iſtis aīa creatori ſuo ī hoc ſeculo. tāto conformior erit in futuro. Et quāto conformior tanto beatior et tāto laudabili⁹ deo et vniuerſitati vtili⁹. Jam gaudendū ē fideli aīe quia p̄dictos mores dei habebit in eterna vita cū ei ſimiles erimus et videbim⁹ eū ſicuti eſt

Oratio

e Eya piiſſime de⁹ qui aīe nr̄e tuā ymaginē abſq̧ nr̄o deſiderio impreſſiſti. petim⁹ per oē qđ tu es cū oī qđ tu es predictos mores miſericordit̃ iprimere nobis ne iuanū circa nos laborauerīs. ne iuacuū ymmo piculoſe viuam⁹ ſi nō tuū ſeruiciū circa nos ad finē debitū ꝑducam⁹

In oīb⁹ non poſſim⁹ deū ymitari

ſ Sunt et aliȷ̄ mores in deo in quib⁹ non ē ymitand⁹ ſed poci⁹ ammirādus. ſ. q̄ ipſe ſolus occulta cordiū ſcrutatur. ſol⁹ ſeipſum perfecte

cognoſcit et amat et fruit̃ ac laudat. Ipſe ſibi ſolus ſufficit et non ĩdi-
get extrinſeco. ab ipſo ſolo omne bonũ procedit. oĩm̃ beatitudo ĩ ipſo
ſolo conſiſtit. Ipſe ſolus habet ĩmortalitatem et ĩhabitat lucem ĩacceſ
ſibilem. Ipſe ſolus de nichilo aliquid fecit. ipſe ſolus oĩa in eſſe conſer-
uat. Ipſe ſolus pccã cõdonat. Ipſe ſolus ſcit horã iudicij. Ipſe ſolus ſit
numerus electoꝝ benedict9 deus. AMEN.

Explicit tractat9 btĩ thome de aquino de diuinis morib9

Incipiũt capitula tractat9 ſequentis

Capitulū pꝛimū. De cognitione	ꝑ deū. pꝛimū ad deū. ſcđm ꝓpter deū. terciū	pꝛincipale
Capitulū ſcđm. De dilectione	ꝑ deū. pꝛimū ad deū ſcđm ꝓpter deū. terciū	pꝛincipale
Capitulū tercium. De fruitione	ꝑ deū. pꝛimū ad deū. ſcđm ꝓpter deū. terciū	pꝛincipale
Quartū capitulum. De vnione	ꝑ deū. pꝛimū ad deū. ſcđm ꝓpter deū. terciū	pꝛincipale
Capitulū quintum. De laude	ꝑ deū. pꝛimū ad deū. ſcđm ꝓpter deū. terciū	pꝛincipale
Capitulū ſextū de graꝝ actione	ꝑ deū. pꝛimū ad deū. ſcđm ꝓpter deū. terciū	pꝛincipale
Capl'm ſeptimū de cōgratulatiōe	ꝑ deū. pꝛimū ad deū. ſcđm ꝓpter deū. terciū	pꝛincipale

Expliciunt capitula

Incipit tractatꝰ btī thome de aquino de beatitudine

Beati qui habitāt in domo tua dn̄e. domus dei eſt eterna beatitudo qm̄ naturalit̄ omnis homo deſiderat. vt dicit Auguſtinꝰ illa btītudo conſiſtit in dei cognitione. dilectione. fruicione. vnione. laude grārum actione et congratulatione. In pn̄ti vita cognoſcit̄ deꝰ per ſpeculū et enigmate vt dicit apoſtolus. id eſt per fidem vel per creaturas obſcure. Nam magnitudie pulchritudine bonitate creature vt dicit̄ in libro ſapiēcie cognoſcibiliter creator poterit intueri. Unde dicit auguſtinꝰ. Qui fecit magna maior eſt. qui fecit pulchra pulchrior eſt. qui fecit bona optimꝰ eſt.

Primū principale cognitionis per deū Ca 1.

Sed in illa beatitudine cognoſcitur deus facie ad faciem ſicut eſt hoc eſt deus per deum. Unde pſalmꝰ In luīne tuo videbimus lumen. hoc eſt deū patrē in filio deo, et filium deū in patre deo. et ſpiritū ſcm̄ in vtroq;. Hec tanta res eſt vt dicit auguſtinꝰ vt in eius cōparatione nichil ſit totū. De iſto dicit apoſtolus. Tunc cognoſcā ſicut cognitus ſum. Deus enī cognoſcit nos nō per creaturā ſed per ſe deū. Ita et ipſum ſimiliter cognoſcemꝰ. tūc oculo ad oculū deus manifeſtabitur in omni diuina natura ſua. ſcȝ potēcia. ſapiēcia. bonitate ꝛc̄ de quo dicit yſaias. Vere tu es deus abſconditꝰ. Hanc cognitionē non operabit̄ angelus in angelo vel in hoīne. vel homo in angelo vel hoīne. dicēte dn̄o per iheremiā. Non dicet vir frī ſuo cognoſce dn̄m. A minimo enī vſq; ad maximū oēs cognoſcēt me dicit dn̄s. Sed ſolꝰ filiꝰ dei operabitur in quolibet angelo et hoīne illam cognitionē. quia ipſo teſte nemo nouit patrem niſi filius et cui voluerit filius reuelare. qui vtiq; volet electis reuelare ſicut dicit in iohāne. Pater quos dediſti michi volo vt vbi ego ſum et illi ſint mecū. vt videant claritatem meā. Claritas filij eſt claritas patris. Hec ergo btā cognitio iuſticiā conſummatā facit et īmortalitatē adducit iuxta illud ſapiē. Noſſe te cōſumata iuſticia

eſt.ſcire iuſticiã virtutẽ et tuã.i.totã diuinã naturã.totã ſapiaꝫ potẽ
ciã.bonitatẽ tuã radix ẽ imortalitatis.De hac ſola cognitione gloriã
dñ eſt elcis iuxta illud iheremie.Non glorietᷣ ſapiẽs in ſapia ſua.nec
diues in diuicijs ſuis.nec fortis in fortitudine ſua.ſꝫ in hͦ glorietᷣ qui
gloriatur ſcire et noſſe me

Secundũ principale cognitionis ad deũ

Item cognoſcitᷣ ibi deꝰ ad deũ. In illa btã cognitione quicq̃d cognoſ-
tur in deo vel de deo ducit ad deũ et in deum ſiue ſit potẽcia.ſapia.bo
nitas.caritas et ſimilia.Tanta ẽ enĩ in deo iocũditas et amabilitas vt
cognitꝰ ab aĩa ſtatĩ ipſam ad ſe trahit eãqꝫ vehementᷣ in ſe abſorbeat
ad ſimilitudinẽ adamãtis q̃ virtute ſua fortiᷣ ferrũ ad ſe trahit.Hoc
teſtatᷣ ſpũs ſcũs in cãticis.Oleũ effuſum nomẽ tuũ ideo adoleſcẽtule di-
lexerũt te.hoc eſt.tãta ẽ ſuauitas q̃ a te dñe inceſſantᷣ effunditᷣ.ꝙ ad
amorẽ tuũ feruentes et fortes aĩe pertrahuntᷣ.Sic cognoſcẽs dñm ſau
lus per vocẽ dicentẽ.Ego ſum ihs nazarenꝰ.mox tractꝰ fuit ad obedi
endũ diuine volũtati dicens.Dñe q̃d me vis facere.Sic et btã maria
magdalena vt cognouit ꝙ ihs accubuit in domo pharizei.ſtatĩ venit
in feruore afferẽs alabaſtrũ vngẽti p̃cioſi

Terciũ principale cognitionis ꝓpter deũ

Item cognoſcitᷣ ipſe ds ꝓpter deũ. Nã finis cognitionis ipſe ẽ li-
cet ei aĩa ex illa cognitione percipiat eternã beatitudinẽ ſicut
dñs teſtatᷣ.Hec eſt ei vita eterna vt cognoſcãt te ſolũ deũ et quẽ miſiſ
ti ihm xpm illã beatitudinẽ non p̃cipit finaliter ꝓ vtilitate ſua ſꝫ pro
manifeſtatione glorie dei vt glorificetur in anima beata trinitas. Ibi
limpide cognoſcit anima quod hic intellectꝰ capere nõ poteſt.videlicet
quomodo eternus deꝰ et imenſus deus vnꝰ ẽ in ſubſtancia et trinus in
perſonis. Item lucide cognoſcit quomodo filius eternaliter naſcitur a
patre et quõ ſpiritus ſanctus continue procedit equaliter ab vtroqꝫ.
Nec tamẽ vna perſona maior vel minor eſt altera nec dignior vel pri-
or nec poſterior eſt altera.ſꝫ iſingulis eternitas vera coeq̃lis maieſtas

Item ibi perſpicue cognoſcit aīa quō diuinitas et huānitas inſepabiliter vnita eſt in vna perſona iheſu xpī. et quitqd deus habet per naturā habet ille homo per grām. Et in hac cognitione trinitatis et vnitatis diuinitatis et huānitatis xpī maxima eiꝰ beatitudo cōſiſtit. Item teſte ſalomone oīm operū dei nemo rōnem aliq̄ īuenire poterit in hac vita. et quāto magis īueſtigare laborat tāto minꝰ īueniet. Illic vero maīfeſte cognoſcit aīa oīa opera diuina et maxīa et oīm rōez. creationē celi et terre et oīm elementoꝝ ex nichilo. diſtinctionē ordinū angelicorum. ſapientiſſimā differenciā donoꝝ gratuitoꝝ et naturaliū. nā ſinguli angeli ſpecie et numero differūt ſicut ſtelle. Et ī ſingulis operibꝰ diuinis delectabiṫ aīa ſupra modū. cognoſcēs ſingula opera dei eſſe optima ſuo tpe et optīo modo facta. teſte damaſceno. Si diuina voluntas eſt ꝓuidencia. oīo neccē eſt q̄ prouidencia fiunt ſecundū certā rationem et vt optīa et deo decentiſſima fieri: et vt nō eſt meliꝰ fieri. Item apte videbit aīa ſingula dona a fonte diuino fluencia nō ſic effluere tamq̄ ab ipſo recedāt. ſicut riuꝰ a fonte recedit. ſed ſp̄ ī ipſo integraliṫ manēt. ſicut luna nō amittit ſuā plenitudinē ex eo q̄ luna alia accēdiṫ ab ipſo et ſine ſui dimuīcionē oībꝰ lumē cōmunicat. et diuiṫ in multa ſine ōni ſua mutatione et ſui diminucioē. Ideoq̄ ſine dāpno oībus deſiderātibꝰ dat affluēter vt dicit btūs iacobꝰ. Alioquin ſi ex donatione pauperior fieret ſicut homo qui qđ dat nō retinet iā non eſſet ſumme perfectus ymmo cōtinue ſua ꝑfectio minuereṫ. Similiter dona ſua ſp̄ noua ſunt quia nō eſt ibi preteritū et futuꝝ. ſꝫ ſp̄ pn̄s. et qđ ſemel dat ſemper dat alioq̄n mutatio eſſet apud eū. Ideoq̄ ſp̄ merito gratitudo debet eſſe tāta nobis de ſingulis donis dei. ſicut cū ipſa percepimꝰ prima hora. Ex eadem rōe ſingula opera dei noua ſunt. Et quicq̄d ſemel facit ſemp̄ facit ꝑpter īmutabilitatē ſuā. Vn̄ pater dicit ad filiū. Ego hodie genui te. licet multis ānis ante fuerat fcā diuina generatio et huāna. ideo cum eadem gratitudine nobis ſp̄ debet eſſe pre oculis ſicut qn̄ primitꝰ fecit et in ea gratitudine oīa opa ſua facit. Itē lucide videbit aīa qđ hic occultū ē quō deꝰ idem ipſe īmutabilis ſimplex et īdiuiſibilis ſecundū ma

gis et minꝰ ꝑticipatᷣ ab angelis et ſanctis ſecundum ꝙ magis et minꝰ
diuinis moribus ſimilātur ad inſtar ſolis qui vnū magis alium minus
calefacit. Similiter ad īſtar cibi qui vni ē occaſio īfirmitatis. alijs ſa-
nitatis. qui vni ē ſapidus alteri inſipidꝰ ſcd̄m ꝙ plus vel minꝰ natura
illoꝝ cū cibo illo conuenit vel cum ſole. Item ibi cognoſcet aīa ſummā
bonitatē et ſapīam dei pricipiū eſſe oīm creaturaꝝ et opm diuinoꝝ. nā
bonitas dei ꝓducit in eſſe creaturas. ſapiā vero conſtituit differenciā
inter ipſas. Ex ſumma igitᷣ ſapiā et bonitate īſcrutabili facit aurā nūc
frigidā. nunc calidā. nunc ſiccā. nūc madidā. nunc ꝓcelloſam nunc trā-
quillā. Ex eadem ſapīa et bonitate facit vnū diuitē alium pauperē. v-
nū fortem aliū debilem et īfirmū. aliū formoſum et alium defor mē. Ex
eadem ſapīa et bonitate mō facit vnā creaturā ſenſibilem aliam inſenſi
bilē. aliam rōnalem aliam ſine ratione. vni dat vnā formā alteri aliā
Ideoqꝫ teſte eccleſiaſtico. Opera dei oīa bona ſunt. et non ē dicere hoc
eſt nequiꝰ illo. Oīa enī tp̄e ſuo comprobabuntᷣ nec ē infernꝰ peior ce
lo. dicēte yſidoro. Sicut celum ſideribꝰ ita infernꝰ dāpnatis hoībꝰ et
demonijs ornabitᷣ· Equaliter enī cōmendat iuſticiam iudicis iniquorū
deuaſtatio ſicut innocentū defenſio. Item licꝫ teſte apoſtolo. Incompre
henſibilia modo ſunt iudicia dei de dampnandis et inueſtigabiles vie
eius de ſaluandis. ibi tamen comprehendet aīa ꝙ vniuerſe vie dn̄i fue
runt miſericordie et veritas ad iudicandū. Miſericordia reſtrixit iuſti
ciāꝫ ne nimis ſeuere ageret iuxta illd̓ . Cū iratꝰ fueris mīa recordabe
ris. Et iuſticia tēꝑauit mīam ne nimis parceret. Nam facultas venie
īncentiuū tribuit delinquēdi· Iuſticia ſemper miſericorditᷣ ꝑuit. et mīa
ſꝑ ſcd̄m iuſticiā peꝑcit. O ꝙ̄ occulta ſūt in p̄nti dīna iudicia. Quis enī
īueſtigare poteſt cū dixerit dn̄s. Iacob dilexi et eſau odio habui an̄ꝙ
nati eſſent. qd̓ viciū deteſtaretᷣ ī eſau et quā virtutē diligēt ī iacob cū
nullū iudicꝫ niſi ſcd̄m p̄ntē iuſticiā. Silr̄ cū duo pueri portantᷣ ad bap
tiſmū vnꝰ natꝰ de fideli moritᷣ an̄ baptiſmū deſcēdens ī limbū· altᷣ natꝰ
de infideli poſt baptiſmū moriens ſtatim euolat ad celū. Similiter q̄re
dominus iheſus vni latroni tantam graciam dedit. alteri vero nullam

Similiter q̄re iudā finaliter cadere ꝑmiſit et nullū alium apoſtoloꝝ. Et q̄re ab vno diu grauia et multa pccā ſuſtinꝫ vt a dauid. aliū vero pꝰ primū pecc̄m dāpnat ſicut ſaul· hec ſoluit gloſa ſuꝑ geneſis dicēs. Nouit dn̄o cui ꝑcat vſqꝫ ad cōmutationē in meliꝰ. ſicut peparcit aaron quē non perdidit cū alijs in cōflatione vituli aurei. ſic pepcit ezechie cōtra quē dederat ſināꝫ mortis et tn̄ poſtea xv ānos ad viuendū dedit. Item nouit cui parcat ad tēpus ꝗuis pſcierit eū. in meliꝰ eū nō mutari· Sicut peccōribꝰ ante diluuiū dedit centū ānoꝝ ſpaciū penitendi et poſtea oēs hoīes perdidit per diluuiū p̄ter octo. Itē nouit cui non parcat vt nec mutationē eiꝰ expectet· ſicut igne et ſulphure cito ꝑdidit zodomitas· dathan et abiron terra viuos abſorbuit īmomēto. Hec oīa lucide videbit in ſpeculo eternitatis et quicq̄d augere poteſt ſuā btītudinem et de ſingulis habebit gaudiū cū electis. Itē cognoſcet ibi aīa quō ſapiens deꝰ oīa opera diuiā. angelica et hūana ſꝑ conuertit ad optimum hoc ē manifeſtationē glorie ſue et āgelis et hoībus ad fruitionē diuiē nature vel ſpīe. Et licet malū in ſe nec ſpeciē habeat nec originē. ſingula tn̄ mala oꝑa ordinat ad magnū bonū ſapientiſſimꝰ deꝰ qui in domo ſua nichil īordinatū derelinquit. Miſerabilē et irrecuperabilē caſum āgeloꝝ et obſtinatā maliciā eoꝝ ordiāuit ad exercitiū et coronā iuſtoꝝ Iuxta illud bernardi. Iocundū dei iudiciū ē ꝙ ſuperbꝰ ille huiliū malleator ipſo neſciēte fabricat eis coronas perpetuas ipōs īpugnando.

Similiter vnicū caſum ſoliꝰ hoīs ade cōuertit in admirabilē tociꝰ hūāne nature exaltationē. Ex hoc enī hūāna natura diuine nature inſeꝑabiliter vnita eſt. in perſona dn̄i ih̄u nō conuerſione diuitatis in carnē ſed aſſumptione hūanitatis in deū. De quo criſoſtoꝰ. Reuera magnū et mirabile ē carnē nr̄am ſurſum ſedere et ab angelis et archangelis adorari qđ nequaq̄ fcm̄ fuiſſet ſi adā non peccaſſꝫ. Dn̄ leo papa Si hō ad ꝑmaginē dei fcūs in ſue nature hōre ꝑſtitiſſꝫ nec dyabolica fraude deceptus a lege ſibi poſita deuiaſſꝫ. creator mūdi creatura nō fieret. nec ſempiternꝰ tꝑalitatē ſubiret. deꝰ nec equalis deo prī filiꝰ formā ſerui et ſimilitudinē carnis pcc̄i aſſuēꝛ. Silr̄ iiquā venditionē ioſeph mutauit

in ſalutē maxiaꝫ frib⁹ venditorib⁹ et egipto q̄ ſi vēdit⁹ nō fuiſſet tota egipt⁹ et circūiacētes ꝓuincie inedia ꝑiſſent. qꝺ ꝓpꝛijs frib⁹ venientib⁹ in egiptū ꝑ ānona cōparanda teſtabat̄ dicēs· Nolite timere ꝑ ſalute Et ipſi ſimilit̄ teſtabātur rn̄dentes ei. Salus nr̄a ꝛc. Silr̄ grauiſſimum pccm̄ qꝺ ab īitio fcm̄ fuit cū de cōſilio et īuida ꝓmotione iudeoꝝ venditus fuit fili⁹ dei et tradit⁹ et blaſphemat⁹ ad moꝛtē turpiſſiaꝫ cōdempnatus. crucifix⁹· int̄ latrones ſuſpenſus. H̄ malū peſſimū oꝛdinauit dn̄s ih̄s ad pcc̄i deſtructionē. angelice ruine repatione. diabolice poteſtatis diminutionē. captiuoꝝ ī limbo ereptionē. celeſtis ianue apertionē et reſerationē. et vt q̄libet pccoꝛ multo facili⁹ q̄ꝫ antiq̄ pꝛēs ſciſſimi. ꝓmereri poſſꝫ īmediatū trāſitū poſt pn̄tē miſeriā ad dīnā fruitionē. O ieffabilis ſapiā q̄ tm̄ malū cōuertit in tm̄ bonū. Silr̄ illꝺ graue pccm̄ btī petri pꝛo t̄na negatione dn̄i cōuertit ad bonū magnū pccoꝛib⁹. vt apud eū quē eccīa caput habē debebat. vberioꝛē cōpaſſionē et miaꝫ īueniret Dicit ei eccleſiaſtic⁹. Qui nō ē tēptat⁹ q̄lia ſcit. Et q̄ nō ē exptus pauca cognoſcit. Q̄uo ei medic⁹ q̄ nō patit̄ cōpati poteſt egroto. Non compatit̄ famelico ſaturat⁹. neqꝫ pccoꝛi iuſt⁹. Ex eodem caſu btī petri dn̄s ih̄s pꝛeſumptionē oībus hominib⁹ āputauit. Similiter graue peccatū infidelitatis beati thome redegit domin⁹ ih̄s ad bonū tocius eccleſie. Magis enim credi opoꝛtebat de reſurrectione dn̄ica beato thome ex viſu et tactu cicatricū. q̄ꝫ beate marie magdalene que ſolis verbis crediderat angeloꝛum. Similiter pertinaciā ſauli conuertit deus in ſalutē oībus eccīs. cum pꝛoſtratus ſeuiſſim⁹ perſecutoꝛ fcūs eſt euāgelij fideliſſimus p̄dicatoꝛ. Valde enim laudabile fuit nomē domini iheſu coꝛam regibus iudeis et gētibus conſtāter ānunciare. qꝺ tāto feruoꝛe in damaſco expugnare venerat et delere. Similiter graue peccatum et contumeliā q̄ꝫ ſuſtinuit in nuncijs ſuis ꝓphetis apoſtolis. martiribus conuertit in fulcimentū noſtre ſpei cunctis fidelibus· Niſi enim fidem catholicam ſuo ſanguine defendiſſent nequaq̄ꝫ dn̄i iheſu nomē ad nos cū fide catholica cū tāto roboꝛe ꝑueniſſet. Unde yſaie. Niſi domin⁹ reliq̄ſſet nobis ſemē ſupple in ap̄lis et martiribus. ſicut zodoma et gomoꝛra

Jta eciã ſapiẽs q̃ olim cõuertit aquã ĩ vinũ mutabit oẽm tẽptationez
et tribulationẽ h9 miſerie ĩ ſtatũ etᷓne glorie et repõderabit eterna et
ĩmenſa mercede. Juxta illud apli id enĩ qđ in pñti momentaneũ et leue
eſt tribulationis ſupra modũ in ſublimitate eternũ pond9 glorie ope-
rabat̃ in nobis. Jbi enĩ cognoſcet aĩa vehementẽ diligenciã creatoris
circa ſalutẽ generis huãni q̃ in primo apparuit cum vnũquẽqꝫ hoĩem
ad ymaginẽ et ſimilitudinẽ ſuã fecit. Deĩn vnicuiqꝫ angelũ deputauit q̃
eũ in mat̃no vtero cuſtodiret natũ ab ĩſultu demonũ defẽſaret. Neceſſa
ria corporis ſingulis momẽtis conuenientiſſiã miniſtrauit. Deinde ab
originali pccõ vnda baptiſmatis aĩam emundauit conferens ſpm̃ ſcm̃
cum oĩbus donis ſuis et ſingulis virtutib9 in filiũ q̃ꝫ adoptauit. Poſt
modũ in adoleſcentia qñqꝫ in ſompno. qñz interna ĩſpiratione ad eter
nam ſalutẽ mutauit. Foris autẽ per creaturas q̃s ſingulis ſic ĩſtituit
vt ad ĩuiſibilem creatorẽ aĩaz introducãt. Similit̃ per efficaciſſiã ex
empla mortuoꝝ hoĩm et viuoꝝ. Similiter ꝑ ſacrã ſcripturã que nobis
viã celeſtẽ luciᴅiſſime demonſtrat qualiter hõ ſe habere debeat ad deũ
qualiter ad ꝓximũ. qualiter ad aĩcos quõ ad ĩimicos. qualiter ad pre
latos q̃liter ad ſubditos. qualiter ad viuos qualiter ad mortuos. Sed
quia non oẽs ſcripturã intelligũt addidit doctores et nuncios fideliſſi
mos qui eã exponunt vniuerſis fideliter et deuote. Jn eadem ſcriptura
per p̃dicatores nũc minis terret. nũc blãdicijs et promiſſis allicit miſe
ros pccõres ad ſalutẽ. Qui nũcij dum qñqꝫ ab exterioꝝ ſollicitudine in
contẽplatione diuina quieſcũt. qđ deo placet ſuꝑ oĩa ad ĩuendã tñ di-
ligẽciã ſuã circa pccõres qui forte nũq̃ curãt ſaluari. aduocat multitu
dinẽ nunciorũ ab ea q̇ete q̃ ſibi delicias facit ad ſollicitudinẽ peccatoꝝ
dicẽs in cãticis. Aperi michi ſoror mea quia caput meũ plenũ eſt rore
qđ gregori9 exponit dicẽs. Dum ſponſa dorĩt dilect9 ei vt aperiat pul
ſat. quia dũ mens ſibi ꝑ ocium intendit. xp̄s multa opera pccõrum in h̃
mũdo tolerat. quia niſi ſp̃uales viri ad doctrinã ſe accingãt. nũq̃ ſeip-
ſos carnales vel cognoſcãt vel corrigere curãt. vult igit̃ ſponſus vt ali
qñ ociũ dimittat̃ et ad edificationẽ ꝓximoꝝ ſp̃uales quiqꝫ ſolicitent̃. qꝛ

dum perfcī viri ſibi ſolum per interiorē quietē intendūt dolȝ ſponſus
ꝙ ſeculares magis ac magis ad peiora corruūt dū eum ꝓpter ſilencium
ſpūalium. minus ac minꝰ cognoſcūt. Qm̄ aūt hec oīa ꝓ ſalute minime
ſuffeciſſent ꝓpter diuerſa et grauia vulnera pccōrum. ideo ds pr̄ ineffa-
bili mota diligēcia miſit vnicū filiū ſuum qui diligeret conſiderās quō
in ſingulis mēbris oīpotentē deum pccōres offenderunt. habundantio
rem emendā quā meruerat genus hūanum exhibuit in cruce in mēbris
ſingulis deo prī. In qua cum clamore valido et lacrimis in mēbris ſin
gulis vulneratꝰ. ſalutē perditā humano generi reſtituit a prē pro ſua
reuerencia exauditus. Et ne ſalus optēta periret verba ſua mores et
exempla conſcribi fecit in quatuor euāgelijs ex quorū imitatione ſalu-
tem perpetuā meremur. Super hec oīa pro manifeſtatione diligencie
ſue ſanctiſſimū corpus ſuum et ſanguinē conſecrauit et vim dedit con-
ſecrādi non tantum vni homini bono nec tm̄ vno tempore vel vno lo-
co ymmo ſacerdotibꝰ criminoſis eandem contulit poteſtatem vt omni
tempore et loco in eucariſtia et ſacrīs ceteris conſolationem ſpiritus
et peccatorum medicinā homines inuenirent. Si enim tm̄ perfecti epī
et ſacerdotes criſma et corpus dn̄icum conſecrare poſſent. innumerabi
les homines ſine extrema vnctione et viatico morerentur. Inſuper p̄
latos ſpirituales et ſeculares conſtituit qui eciā inuitos cogerent ad
obſeruantiam preceptoꝝ et manifeſtis criminibus penis varijs et ſen-
tencijs mortis ſubditos coercerēt. Hec oīa ſine adiutorio noſtro et de-
ſiderio facē potuit et fecit et nichil obmiſit eoꝝ q̄ neceſſaria fuerūt ad
nr̄am ſalutē teſte dn̄o in yſaia. Quid vltra debui facere tibi et non feci
p̄ter hoc ſolū ꝙ non violentē ad celū nos nō trahit h̄ ideo dimittit quia
iuſticie ſue nō cōuenit īuitū aliquē coronare cui liberū arbitriū dederit
in h̄ hoīeȝ ſibi aſſimilās ꝙ a neīe cogi p̄t vn̄ augꝰ. Qui creauit te ſine
te nō iuſtificabit te ſine te. Creauit te nolentē nō iuſtificabit niſi vo
lētē. Et qꝛ conſenſū libere volūtatis exigit. ideo fere tota ſalus hoīm pe
rit. Veniet tēpus cū apparebit īnocentia creatoris circa ſalutē hūani
generis licet deus apud plurimos iudicetur reus quaſi ſaluare nolit

quos redemit qn̄ manifeſtabit̄ cū xp̄to ſerio fili⁹ dei pro ſalute ſuorum īimicorū laborauit. In tota enī machina mūdi teſte bernardo nō tm̄ laborauit. In alijs eī operib⁹ dixit et fcā ſunt. ꝓ hoīs vero ſalute ſuſtinuit in verbis contradictores. in fcīs obſeruatores. in morte illuſores. Qui eciā in teſtimoniū diligencie ſue cicatrices vulnerū ad celū duxit q̄bus irā p̄ris forti⁹ mitigaret et grām pccōrib⁹ īpetraret

Ca. ſcdm. Primū principale dilectiōis per deū

Ex illa cognitione beata amabit̄ deus p deū ab aīa glorificata. H̄ eſt per ſpm̄ ſcm̄. Quitqd autē creatura facit ſub noīe creature īperfectū eſt. Iſtud enī īpetrauit dn̄s ih̄s fidelib⁹ ſuis cum dixit ad patrem. notū feci eis nomē tuū per fidem . et notū faciā per ſpeciē· vt dilectio qua dilexiſti me in ipſis ſit. Et dilectio qua pat̄ diligit filium ē eterna et imenſa ſcȝ per ſpm̄ ſcm̄ qui ē nexus vtriuſqȝ. Eadem dilectio dicit gloſa qua pater diligit filiū eſt in oībus iuſtis. per eādem eī aīa glorificata diligit deū et diligit̄ a deo. Alioquin aīa teſte auguſtino que non q̄eſcit niſi in deo ad quē fcā eſt. nūq̄ vere et pfecte quieſceret niſi creatori ſuo in amore vicem rependeret. Cum aūt teſte bernardo deus aīam amet. eternitas amat . īmenſitas amet cui⁹ magnitudinis non ē finis· cui⁹ ſapiē non eſt numerus. neceſſe ē aīam deū īmenſe et eternaliter reamare ſi debet ī deo perfcē quieſcere. Hoc non fit niſi per ſpiritū ſcm̄ de quo dicit apoſtolus. Caritas dei diffuſa eſt in cordib⁹ nr̄is per ſpm̄ ſanctū qui dat⁹ eſt nobis. Ibi dicit gloſa. Caritas dei et de⁹ eſt et donū dei eſt . Et quia de⁹ dilexit nos. vt a nobis diligeret̄ ſpm̄ ſanctū dedit nobis. Si aūt ī caritate q̄ virt⁹ eſt in illa btītudine diligerem⁹ deū. ſupflue dediſſet ſapientiſſim⁹ de⁹ ſpiritū ſanctū. Hec fuit olī opinio magiſtri in ſentēcijs. Moderni aūt aliter ſentiūt tene qd̄ placet. Pȝ ad hoc dedit ſpiritū ſanctū vt aīa btā ipſi vicē rependeret in amore et ſic in ipſo quietē oīmodā reperiret· Ad intelligenciā hui⁹ notandū eſt q̄ in ıh̄oē ſcriptū eſt q̄ pater diligit filiū. Et iter ſcriptū eſt in perſona xpī. Ego diligo patrē. Hec dilectio non ē minor q̄ diligēs et dilectus

quia ſpūs ſcūs ē amoꝛ pꝛīs et filij. nec minꝰ amaꝛ ab amāte et amato ipſe amoꝛ ꝙ amās ab amato vel amatꝰ ab amāte. Et hec ē illa ſereniſſima et iocundiſſiā et pfectiſſiā triū pſonaꝝ ī vna ſbā dilcio. vbi amās eſt idem ꝙ amatꝰ et amatꝰ idem ꝙ amās. amoꝛ idem ꝙ amans et amatus. amatꝰ et amās idem ꝙ amoꝛ vbi amās amatꝰ et amoꝛ penitꝰ vnū eſſe coīcant in vno velle conueniūt. vnū nolle hn̄t. idem poſſe pticipāt. ymmo totū poſſident. Ibi vnū ſummū qꝺ ē oē bonū in cōi et tn̄ ī ſolidū poſſidet. Nullꝰ ibi boni ſine dilectione ē poſſeſſio. In hac dilectione nullꝰ defcūs nulla omiſſio nulla vnꝗ turbatio nulla interpolatio. De hac dilectione totū mutū ē qꝺ loqmur eciā ſi ſummo ſtudio loqremur. Hec ē cuiꝰ vnio aīam ſibi vnitā vere btām facit. Hec ē gaudiū de quo dicit. Ut gaudiū meū ī vobis ſit et gaudium vrm̄ ipleat. Quid ē gaudium pꝛīs et filij niſi amare et amari et talit amari. Quo anima famelica ſaturabit niſi huic gaudio vniat vt ipſa in h° gaudio et gaudium h° in ipſa ſit et eiꝰ ſic gaudiū ipleat cum amāti ita vnita fuerit et amato ꝙ ſe in tā feliciſſiā vnione amare ſentiat et amari

Secundū pꝛincipale dilectionis ad deū

Ibi eciā amatur ds ad deū. Nam amoꝛ dei vehemēter ducit deū in aīam et aīam in deum iuxta illꝺ iohānis. Qui manet in caritate in deo manet et deus in eo. Quare? Quia ds caritas ē. O ꝙ felix aīa q̄ ſe abſq; interpolatione ex oī virtute ſancte trinitatis ad oē et ꝑ omne qꝺ ipſa eſt ſentit ſe amari et deum tanto amoꝛe circa ſe occupari quaſi oīm creaturarū ſit oblitus. Cuius beatitudo augetur cum econuerſo amoꝛe ſanctiſſime trinitatis cum oībus viribꝰ ſuis penitus ſe immergit. Tunc implebit illꝺ beatiſſimū pꝛeceptū qꝺ ſecundum expoſitionē beati auguſtini in hac vita impoſſibile eſt impleri. Diliges dominum deum tuum ex toto coꝛde id eſt intellectu ſine erroꝛe. ex tota anima id eſt memoꝛia ſine obliuione. ex tota mente id eſt voluntate ſine contradictione. Tunc enim anima nunꝗ errabit in amoꝛe dei. vt deo aliꝗ creaturā equet vel pꝛeponat. nūꝗ obliuiſcet ad momentū amoꝛis

16

diuini qui ſp pñs eſt. Nūq̄ contrariū ſentiet amori dei ſicut heu ī iſta vita frequēter aliq̄d equiparat deo vel prepōderat vel aliquid diligit ꝓpter qđ deū min⁹ diligit et ſepe dei obliuiſcet̄. vel appetit aliquid diui ne voluntati contrariū. Ibi eciā implebit̄ hoc preceptū ſʒ expōnē criſoſtimi dicentis. Quid eſt deū diligere ex toto corde niſi vt cor tuū ad nulli⁹ rei dilectionē magis inclinatū ſit q̄ dei. nec delecteris in ſpē amplius q̄ in deo. non in honorib⁹. non in auro. non in amicis ꝫ ſed pre hijs oībus deū ames. Si aūt in aliquo hoꝝ occupat⁹ fuerit amor cordꝭ tui iam nō ex toto corde deū amas. Pro q̄ta enim parte fuerit cor tuū ad aliq̄ rem ꝓ tanta parte min⁹ ē ad deum. Quid ē deū diligere tota aīa· Certiſſimū habere aīm inveritate et firmū eſſe in fide. Quid ē deū diligere tota mente. vt oēs ſenſus tui deo vacēt intellect⁹. ſapīa. cognicio. memoria. Qui ergo aliq̄d hoꝝ occupat circa tꝑalia iā nō ex tota mente diligit deū. H᷒ eciā īpoſſibile eſt hic īpleri

Terciū principale dilectionis ꝓpter deū

Ibi eciā diligit̄ de⁹ ꝓpter deū. Aīa ei ibi diligit deū non ob hoc ſolū q̄ ſibi bon⁹ eſt larg⁹ et miſericors. ſed ob hoc multofortī⁹ q̄ ſimpliciter ī ſe bon⁹ larg⁹ et miſericors eſt· Et q̄nto ſincerī⁹ amat deum ꝓpter īnatam ſibi bonitatē et non ꝓpter ꝑticipationē btitudinis ipſius tanto beatior eſt aīa licet cōmunicacio beatitudinis diuine nequaq̄ ipſam moueat ad illā ſinceritatē amoris. Ex̄a q̄nte iocnuditatis aīe naſcit̄ q̄n creatori vicem rependit in ſinceritate amoris quē nulla ſanctitas vel boītas in anima vel vtilitas traxit ad amorē aīe· ſed innata boītas vt cōmuīcaret aīe eternā beatitudinē in ſeipſo ꝓ qua cōferenda cū diligencia maxima laborauit. De hac diligēcia dicit epiſcopus pariſienſis hoc ē ꝓprium bonitatis vbiq̧ vt ad ſui fruitionē aliquos aſſociet et ſe eoꝝ malis portandis atq̧ dolēdis oīno exponit. Tāta aūt bonitas dei cui non eſt menſura vel numer⁹ tantam requirebat ſocietatis coniunctionē vt de oīb⁹ bonis ſuis nullū incōmunicatū retineret et de malis ſuoꝝ nullū ſuſceptū relinqueret. Ipſa eciam boītatis

eiuſdem imenſitas pro ipſa fontis abiſſali copioſitate fluxus habere debuit vſq ad vltimum et ſupremū vt eſſent opera miē et beniuolencie ab ipſo fluēcia vltraq̄ et ſupraq̄ quo ſe extēderet nō haberet et hoc in dubitanter erat ſuiipſi9 largitio quo nichil magis in bonis habeat vt conferat et mortis amicorū ſuſceptio quo nichil amici in malis magis hn̄t vt ipſe ſuſcipiat. Vehementer ibi accendit ad amorē dei aīa ex ſingulis que in deo ſunt naturaliter. ſcʒ potēcia. ſapiā. bonitate ꝛc. Spūalius tn̄ inflāmmatur cum feruore tocius trinitatis quaſi oīm oblit9 totaliter ſit et continue ſentiet in ſe fundi teſte ezechiele vult9 aīalium id eſt oīm ſcōꝝ ſunt vt carbones ignis ardentiū. Nā teſte dauid. Carbones ſuccenſi ſunt ab eo et non eſt ibi quiſq̄ꝫ qui ſe abſcondere valeat a calore eius. In pn̄ti vita nūciauit ſponſa ſponſo quia amore tuo langueo vt dicitur in cāticis. In pria vero pn̄cialiter dicit. Amore tuo inceſſanter ardeo. Languor hoī ſompnū ſubtrahit. cibum delicatum inſipidum reddit. vires corporis et decorē adimit oēm ornatum poſtpoīt carnalis amicicie obliuionē inducit. Hec oīa ver9 amor in aīa ſimilit operatur ardor eciam humorem exſiccat materiam ſibi coniunctā penetrat. Ita eciam in patria fidelis anima per caritatem ab omni carnali concupiſcēcia ſeparatur et īceſſanter diuinis gaudijs penetratur. Et valde mirabile eſt cum teſte moyſe deus noſter ignis conſumens ſit et natura ignis ſit cōſumere. omnia in ſe et iuxta ſe poſita. q̄ꝫ anima ex tanto feruore non conſumitur. Item licet anima ex ſingulis dei operibus paruis et magnis ad amorem dei accendatur. ſpecialius tamen ex quibuſdam dei operibus domini iheſu criſti vehemencius inflammatur. vt eſt incarnatio. natiuitas. circumciſio. baptiſmum. ieiunium. corporis et ſanguinis ſui conſecratio. in cena humilis pedum ablutio. mirabilis paſſio. glorioſa reſurrectio. mirabilis aſcenſio. ſpiritus ſancti miſſio. ſuiipſius frequens in ſacramento exhibicio. equitas circa omnes in extremo iudicio. Nam hec omnia quelibet anima propter ſe ſolam reputat eſſe facta. Eſt ibi aliud inflammans animam ad amandum deum ſcilicet diuina humilitas de qua nimis admiratur anima.

Nam deus oipotens ſingulis angelis. ſc: ſeqꝫ aiabus in tm̄ ſe ſubicit q̄t ſit ſeruꝰ empticiꝰ ſingulorꝫ quilibet vero ipſorꝫ ſit deꝰ ſuus. Ad hoc inuendū traſiens miniſtrabit illis dicens in pſalmo. Ego dixi dij eſtis. Summe quippe perfectꝰ deus ibi cōplebit qđ hic docuit. Qn̄to maior es humilia te ī oibus. Qui q̄uis preſit oibus dignitate et diuina maieſtate. oibus tn̄ ſubicit humilitate. O q̄ raro coueniūt iſta duo oibus p̄eſſe p iuſticiā et tn̄ oibꝰ ſubeſſe per humilitatis grām ideo numerat hec aia cum amore. valde aūt iflammat amiciciā et conſeruat. nū q̄ velle p̄eſſe vel parē eſſe ſed oibus et in oibus velle ſubeſſe. Hec aūt humilitas cauſat ex multitudine bonitatis et diuie nobilitatis. ſicut arbor ex multitudine fructuū inclinat. Similiter inflāmat ad diligendū deū ſpecialiter humilitas xpi qui cum in forma dei eſſet equalis deo patri nō ſolum minorari noluit ab angelis ſed et carnis pcci ſimilitudinē aſſumēs. ymmo eciā excelſus ſup oēs hoies factꝰ eſt abiectio plebis et opprobriū peſſimorū hoim. O īmenſa humilitas q̄ deū ipaſſibilem et īmortalē coegit eſurire ſitire laſſari miſerabiliter mori ꝛc̄ Eadem humilitas coegit creatorem angelorꝫ et hoim inclinari ad infimā ptem corporis piſcatoris hoc eſt ad pedes apoſtolorꝫ ī lotura. Eadem humilitas incōprehenſibilē dn̄m maieſtatis coegit freq̄ter venire ſub ſpecie panis et vini ad cōſolationē fideliū in ſacramēto. Eſt et aliud inflammās aiam ad amandum deū ſcꝫ paciēcia diuina q̄ ibi apparuit qn̄ inimicis ſuis centū annorū ſpaciū ad viuendū dedit q̄uis in eadem malicia eos pdurare p̄ſciuerat O qn̄ta diſſimulauit in illo tpe in paganis et iudeis qn̄ electi ſui et iudei precepta ſua contēpſerunt ipſumqꝫ in deſerto varijs malis et nouis īuentioibꝰ irritauerūt. et cū cariſſimos pphetas ſuos nūcios occiderūt ipſum et morte turpiſſiā dāpnauerūt. et memoriā ipſius de terra penitꝰ delere diſpoſuerit et apoſtolos ſuos quibꝰ mundꝰ nō erat dignꝰ miſerabiliter tractauerūt. Heu q̄tas īiurias diſſilāt a paganis. iudeis. hereticis. et falſis xpianis qui eciā ab hijs qui xpiani vident et boni xpiani ymmo eciā religioſi et in ſanctis religionibꝰ conſtituti tam q̄ īimicus continue īpugnat. Sub veſte enī religioſa diuerſa crimina infidelium

cõmittere non verent̃. Et gloſa dicit ſuper matheum ꝙ deteſtabilioꝛ ē
qui ſub noīe fideli agit opera infideliū ꝙ̃ aperte paganus. Pꝛo ſingulis
vicibus pacie diuine a principio mundi vſqꝫ ad finē ꝓuocatur anima
valde ad amandū deum eternaliter quia tāta lucet virtus diuina cum
vicia peccatoꝝ diſſimilat q̄nta lucet cum peccatoꝛes a vicijs emundat
Et tanta fulget cum dāpnatos eternaliter cruciat q̄nta fulget cū elec
tos ineternū remunerat. ¶ Eſt ibi aliud aīam inflammās ad aman-
dum deum videlicet cognitio diuine fidelitatis que in hoc apparuit ꝙ
ſuper multiplicem conſolationem ſpūalē prouenientem ex ſcripturis ex
lacrimis ex deſiderijs ſanctis ex diuinis officijs ex ſanctoꝛū doctrinis et
exemplis. ex laude et graciaꝝ actione. ex oꝛatione et confeſſione et ſimi
libus deus pater coꝛpus et ſanguinem vnigeniti dilecti filij ſui domini
noſtri ihesu xpī ſub ſpecie panis et vini ad delectabilem refectionem a
nimarū tam continue miniſtrauit ī quo totū quod ipſe eſt et habet cū
ſpiritu ſancto in ſummo dedit. Nichil enim eſt extra coꝛpoꝛalem et ſpiri
tualem et diuinam naturam· Coꝛpoꝛalis vero appꝛehendit omne quod
quinqꝫ ſenſibus percipitur· Spiritualis natura cōtinet angelos et ani
mas et omnia dona ſpiritualia et virtutes. Diuīa natura totum quod
eſt optimū naturaliter in ſe habet· Cū ergo coꝛp9 et ſanguinē filij ſui
de9 pater ſub ſacramēto dedit tūc coꝛpoꝛalē ſubſtāciā in ſūmo cōtulit.
Qn̄ vero aīaꝫ eiuſdem filij dedit tūc ſpūalē ſbāꝫ in ſumma tradidit cui9
aīa oībus āgelis et ſcīs aīabus ꝑfciōꝛ grā in oī ſanctitate fuit. Inſup
in eo totā diuinā naturā obtulit oē bonū in ſe naturalit̃ et eternalit̃ cō
tinentē· nec hoc ſemel tm̄ ā bis ī tota hoīs vita fecit ꝑmo quocūqꝫ tꝑe
quocūqꝫ loco a q̊cūqꝫ ſacerdote fideli vel īfideli bono vel malo ſalutare
illđ ſacrificiū ī foꝛma eccīe oblatū fuerit. tociēs đs pr̄ cū ſpū ſcō ſingu
lis aīab9 ſe totū ad fruendū exhibꝫ. Sed heu pauci ſūt q̄ hāc fidelita-
tē ꝑſpicacit̃ recognoſcūt. et heu paucioꝛes ſūt q̄ ad ꝑceptionē tāti mu
neris vt ī eis ſcđm oꝛdīationē dei cōtinue ꝓficiāt cū debita gratitudi
ne ſe abilitaē cōtendāt. O āmirabilis fidelitas ihū dnī nrī q̄ mille du
cētis ānis et āplı9 ab īdigne cōficiētib9 et ſumētib9 et īcantantib9

in ſacramēto tantā elegit contumeliā ſuſtinere vt in hoc tp̄e poſſꝫ cor
pore et ſanguīe ſuo vnā aīam ſaciare cui nichil ſufficit teſte auguſtino
ꝙ deo min9. ¶ Eſt et aliud inflāmans aīam ad amandū deū totis vi
rib9 ſcꝫ diuini mores perfectiſſimi de quib9 eſt alias materia ſpecialis
Similiter vehemēter accendūt aīam ad diligēdū deū exēpla ſanctiſſiā
ihū xpī videlicꝫ exēpla caſtitatis huilitatis altiſſiē pauꝑtatis obediē-
cie cōſtācie inocēcie diligēcie paciē ſolicitudīs taciturnitatis aſꝑitatis
ꝑeālitatis fidelitatis gratitudīis deſpectiōis pure intētiōis ꝑfectionis
zeli aīarum. dilectiōis inimicoꝝ. Singula exēpla gratiſſiā ſunt hec aīe
et oē deſiderabile in terris hijs compari nō poteſt in conſpcū ipſi9 qui
valde eternaliter ī ſingulis delectat̄. Et ꝙ̄to magis deſpcā et penalia ī
ſeculo hoc reputant̄ tanto ea amici dei in pn̄ti et in futuro maiori gra
titudine venerant̄. Et quicqd bonū et perfcm̄ eſt et ab oībus collauda
tur hoc non tm̄ ex grā ymmo eciā naturaliter appetit̄ et ideo ex facili
et hoīm ex ꝓpria placēcia corā deo illi9 boni premiū minorat̄. Et quod
bonū et vere perfectū eſt et nō ſolum a malis ſed eciā a bonis vitupera
tur et deſpicit̄ hoc ex grā tm̄ appetitur et nō ex natura ideoqꝫ merces e9
corā deo ītegra reperit̄. Et ideo appetenda ſunt magis exēpla ihū xpī
et bona opera q̄ ab oībus reꝓbātur ſed a deo laudātur. De hoc dicit
ieronim9. Quis ſe maledici non deſideret vt mereatur voce xpī lauda
ri et celeſti copioſaqꝫ mercede remunerari. Utinā ob dn̄i mei nomē atꝫ
iuſticiā cuncta infideliū turba me ꝑſequat̄ et tribulet. Utinā ī oꝓbri
um meū ſtolid9 hic mund9 exurgat tm̄ vt ego a xpō merear laudari et
ſue pollicitatiōis ſpare mercedem. hinc oꝓbria et detractiōes paciēter
toleremꝰ vt dn̄i laudib9 digni eſſe poſſim9. Nam ſi huānā laudem que
rim9 diuinā āmittim9. Quiſquis eni ab oībus laudat̄ a xpō culpatur
ſicut ſcriptū eſt ve vobis diuitib9 ꝛc. Eya ꝙ̄ beata ē illa aīa in qua ap
parēt ſingula veſtigia ihesu xpī. Sic ecōuerſa maledcā eſt aīa illa in q̄
veſtigia dyaboli locū hn̄t. Dyaboli veſtigia ſunt ſingula pccā morta-
lia. In quacūqꝫ aīa ſingula exēpla xpī expreſſi9 apparebūt de illius aīe
pn̄tia oīpotens deus et oēs electi dei habundanci9 eternalit̄ exultabūt

¶ Eſt et aliud ibi inflam̄mãs aĩam vehemẽter ad amorẽ dei ſcꝫ miſe
rabilis et veneranda paſſio dñi noſtri iheſu xpi de qua bernardꝰ. Hoc
eſt ꝙ magis mouet magis accendit calix dñi iheſu xpi quem bibiſti o
pus redemptionis noſtre. quod opꝰ nemo alius neqꝫ in celo neqꝫ ĩ ter
ra perficere potuit. In quo opere ĩeſtimabilis fidelitas apparuit amoris
In mente punitꝰ fuit tedio triſticia et pauore. In corpore incompabili
dolore. iuxta illud. Attendite oẽs ſi eſt dolor ſicut eſt dolor meus. Ca
put enĩ tremendum dicit bernardꝰ angelicis ſpiritibꝰ ſpinaꝝ denſita
te coronatᷣ. Facies pulchra pre filijs hoĩm ſputis peccatorũ deturpatur
Oculi lucidiores ſole caligãt in morte. Aures que audiunt in celis ã
gelicos cantus audiunt in terris peccatorum inſultus. Crucifige cruci
fige. Os quod docuit angelos potatur aceto et felle. Manus que fun
dauerunt celos extenduntᷣ in cruce. Dorſum virgarum et flagellorum
percuſſionibus plenum fuit. Miles latus lancea perforauit nec erat a
liqđ membrum in eo quin ſpeciali pena innocẽter pro noſtris reatibꝰ
plecteretᷣ. De hac ĩnocencia exclamat. Ambroſius. Quid cõmiſiſti dilec
tiſſime puer vt iudicareris. Ego ſum culpa occiſionis tue. O ineffabi
lis miſterij diſpoſitio peccat iniquꝰ et punitᷣ iuſtꝰ. qđ perpetrat ſeruus
exſoluit dñs. qđ cõmittit hõ ſuſtinet deꝰ. Ego ĩique egi tu pena multa
ris. Ego ſupbiui tu huiliaris. Eya quãtꝰ in pr̄ia aĩe amor accenditur
vbi in ſingulis lacrimis ih̄u xpĩ oppbrijs irriſionibꝰ colaphis alaphis
afflictionibꝰ vulneribꝰ liuoribꝰ guttis ſanguineis in oĩa vita ſua effu
ſis eternalitᷣ aĩa delectatᷣ. hãc eĩ paſſionẽ q̄libꝫ aĩa totã ꝓ ſe ſola repu
tat fcãm ẽe ſcđm qđ dicit apl's de dño ih̄u. Qui dilexit me et tradidit
ſemetipm̄ ꝓ me. Nõ dicit ꝓ nobis. ſꝫ ꝓ ſe ſolo reputãs paſſũ dñm ihm̄
xpm̄. In pn̄ti vita ſinguloꝝ p̄dictoꝝ meõria cordibꝰ nr̄is infixa ẽe debe
rꝫ cũ amaritudĩe cõtinua ad ꝓuocãdũ ĩ nobis dinũ feruorẽ iuxta illđ
ſpõſe ĩ cãticis. Faſciculꝰ mirre. i cumulꝰ amaritudĩs dilcũs meꝰ m̄ intᷣ
vbẽa mea cõmorabitᷣ. Qñto eĩ ĩeſt h̄ aĩe de p̄dcĩs tr̄iſticia tãto maior de
eo aĩe et cũctis aĩcis dei erit leticia qñ iuxta verbũ xpĩ tr̄iſticia ĩ gaudi
um cõuertetᷣ. Silr̄ iugis r̄cordatio p̄dictoꝝ cedit in cumulũ meritorũ.

Unde bernardꝰ. Ego fratres ab īeunte mea cōuerſione pro aceruo me
ritorū quē michi de eſſe ſciebā hūc michi faſciculū colligare et inter v
bera mea collocare curaui et collcm̄ ex oībꝰ anxietatibꝰ et amaritudi
nibꝰ dn̄i mei. Primū quidem īfantie eiꝰ necītatē deinde labori quos ꝑ
tulit in predicādo. fatigationū in diſcurrēdo vigiliaꝝ in orando ī ie
iunando lacrimaꝝ in cōpaciendo inſidiaꝝ in colloquēdo poſtremo pe
riculoꝝ ī falſis fratribꝰ cōuiciorum ſputorū colaphorū ſubſannationū
exꝓbrationū clauorū horumqꝫ ſimiliū q̄ in ſalutē nr̄i generis in ſilua
euuāgelica copioſa legiẗ ꝑtuliſſe. Similiter hoꝝ frequēs memoria mo
numentū eſt cuilibet aīe ad rependendā dn̄o ihesu viciſſitudinē in hac
vita que eciā ex ſola voluntate viciſſitudīs nimiū beatificaẗ. teſte ie
ronimo. Uere illa aīa felix eſt et angelis exequēda q̄ noīe et opere xp̄i
tanta ꝑ̄pta pro nobis ille ſuſtinuit voluerit ſuſtinere. ¶ Eſt ibi aliud
īflammās aīaꝫ ad amādū deū ſcꝫ veritas dīna in ꝓmiſſis. Quicquid eī
figuris ſcripturis figuraliter ſeu expreſſe ꝑ ſe vel per ſcōs ſuos bonis
vel malis. deus oīpotens reꝓmiſit hoc totū abſqꝫ ambiguitate comple
bit ſicut oīa compleuit q̄ de eo ſcripta fuerāt vſqꝫ ad turpiſſiām mortē
crucis ideo in fine guſtato felle dixit. Conſummatū ē ſupple quicquid
de me ſcriptū ē. Promiſit aūt malis in deutronomio dicēs· Cōgregabo
ſuper eos mala. Numqꝫ tot ſtille pluuiaꝝ deſcenderūt in terrā ſicut di
uerſa mala impios eternaliter occupabūt· De quibꝰ btūs auguſtinus
ſcribit aptꝰ. De hijs quibꝰ paratꝰ eſt dolor vermiū. ardor flamme ſi
tis ſine extinctu. fletꝰ et ſtridor dentiū. oculorū lacrime tenebre exteri
ores. pena interminabilis. Ubi nullus ordo ſiue cognitio proximi ſed
continuus dolor et gemitus vbi mors optatur et non dabitur Ubi nō
eſt honor ſenioris et regis nec dominns ſuper ſeruum. nec mater di
ligit filiū nec filiā. nec filius honorat patrē. Ubi oē malū. oīs indigna
tio et fetor et amaritudo habūdat. De hac amaritudīe dicit iob. Qua
re data eſt miſero lux et vita hijs qui in amaritudine aīe ſunt q̄ q̄runt
mortē et nō īuenient. Omne viuēs fugit mortē ꝓpter acerbitatē mor
tis. Ibi aūt mori deſiderāt ꝓpẗ amaritudinē vite et fugiet mors ab eis.

Eya q̄ta miſeria vbi mors depaſcet eos tñ mori neq̄unt. Ibi in verita
te ſine fine viuūt et ſine fine moriunť. Ibi odiūt deū et ſeipſos et nūq̄
veniēt in memoriā añ deū. Sicut vulnerati dormiētes in ſepulchris q̇
rum non ē memor āplius Anſelm9. Ibi tormēta ſine fine ſine interual
lo ſine tēperamento. Ibi tortores horribiles q̄ numq̄ laceſcūt nūq̄ mi
ſerenť. Timor conturbat, reū conſcīa confundit. cogitatiōēs increpāt.
fugere non licet. ligatis manib9 ꝓiciuntur in tenebras exteriores. de h̄
dicitur in eccīaſtico. Factus ē ſup impios cathacliſm9 id ē diluuiū vni
uerſale penaꝝ. Promiſit eciam bonis ī euāgelio ꝙ ſuper oīa bona ſua
conſtituet eos et vnūquēq̄. Que iſta bona ſint dicit yſaias. Ocul9 non
vidit deus abſq̄ te q̄ preparaſti expectantib9 te Sed de hĳs nemo ſcit
niſi qui accipit et qui dat Unde auguſtin9. facili9 inuenitur in eterna
vita q̄d ibi nō ſit q̄ quid ibi ſit. Nō erit ibi laſſari et dormire. nō erit
ibi eſurire et ſitire. Non erit quieſcere creſcere et ſeneſcere quia naſci
non erit ibi vbi viui integri manēt. Tamen alibi aliquātulum tangit
quid ſit in vita eterna in libro de corporis et aīe miſera vita. O caro
inquid illā vitā amplecti debuiſti vbi vita ē ſine morte. iuuent9 ſine ſe
nectute lux ſine tenebris. gaudiū ſine triſticia. pax ſine diſcordia. volū
tas ſine iniuria. regnū ſine diſſūctiōe hoc ē d̄s. ſummū et incōmutabi
le bonū carēs pricipio et fine in quo oē bonū et īmenſum naturaliť et
eternaliter a quo oē bonū fluit tpaliť. Ibi dicit aug9. Nichil extra qd̄
appetať. nichil int9 qd̄ faſtidiať. Nullū bonū deerit neq̄ hoīs neq̄ ma
lis ex hĳs ꝓcis q̄r fidelis d̄s in oīb9 verbis ſuis. Modo eciā multa la
tent ſub pallio et infinita q̄ videntur valde bona et nō ſunt et infini
ta videntur mala que iuſta et bona ſūt ſed in iudicio in oīb9 veritas
patefiet qñ d̄s manifeſtabit cōſilia cordiū vñ in eccīaſtico. In fine hoīs
denudatio opm ei9 De quo aug9 dicit. Multa facta que ab hoībus imꝓ
banda videnť teſtimonio tuo dñe probata ſūt. et multa ab hoībus lau
data te teſte dampnāť cū ſepe ſe aliter habeat ſpēs fcī et aliter anim9
facientis atq̄ aliter articul9 occulti temporis. ¶ Eſt ibi aliud animā
inflammās ad dei amorem ſcz diuina miſericordia de qua in eccīaſtico.

Scḋm magnitudinē eius ſic et mīa eiꝰ cum ipſo eſt ſed magnitudinis
eius non eſt finis dicit pſalmus. Et dn̄s. Celum et terrā ego ipleo. Jta
et mīa ſua mēſuram non hꝫ et oīa implet que ſunt in celo et in terra et
ſub terra. Jn celo apparet eius mīa in āgelis et ſanctis quia ſingulis cō
tulit beatitudinē plꝰ ꝙ meruerūt ꝙ ſperauerūt ꝙ deſiderauerut ꝙ co-
gitauerunt. Jn terra lucet eius miſericordia circa bonos quia eos pre
uenit per grām vt bonū velint et ſubſequit̄ ꝑ grām vt bonum volitū
perficiāt et ī bono opere perſeuerēt. Quibꝰ tm̄ vnitꝰ eſt per mīam vt
quicq̄d eis fit in bono vel in malo ſibi reputet eſſe fcm̄ iuxta qḋ ipſe
dicit. Qui tāgit vos quaſi qui tāgit pupillā oculi mei. Jtem qui uos re
cipit me recipit. recipit eum q̄ me miſit. et qui vos ſpernit me ſpernit
Et qḋ vni ex mīmis meis feciſtis michi feciſtis. Vbi dicit gloſa. Mini
mi ſunt qui nichil penitꝰ hn̄t in hoc mūdo et iudices erunt cū xp̄o. Et
ſaulo perſequēti xpianos dixit. Quid me perſequeris cum ipm̄ num ꝙ
tāgeret ſed fideles. ¶ Circa malos in terra ſimiliter lucet eiꝰ mīa cū
eis diu ꝑcit quos iuſte ſubito dāpnare deberet pro primo pcc̄o et q̄ncū
qꝫ neccitas eos cogit ad penitenciā nec vite enormitas nec hore extre
mitas ſi pura ſit volūtatis cōmutatio excludit a veīa ſed mat̄ caritas
in ſinus āpliſſimos filios ꝓdigos recipit penitētes ymmo dicit barnar
dus plene et miſericorditer īdulget deꝰ non dāpnat vlciſcendo nec im-
ꝓperat cōfundendo nec minꝰ diligit imputādo. Jn īferno eciā lucet eiꝰ
mīa circa demones et dāpnatos hoīes eo ꝙ ſingulos puīt citra cōdig
nū. Jn tm̄ enim contrariat̄ viciū ſummo bono ꝙ deꝰ ſapientiſſimꝰ exco
gitare non poteſt penā aliquā mortali pcc̄o digne reſpondentē. Cū deꝰ
īmenſus ſit et oīpotens qui grauiſſime per pcc̄m offendit̄. et cūqꝫ oīs
pena taxari debeat ſecundū conditionē eiꝰ qui offendit̄ et cum deꝰ oīa
diſponat in numero pondere et mēſura. nequaꝙ poſſent ad digne puī-
endum mille inferi vnico vicio rn̄dere. Jn purgatorio ſimiliter apparꝫ
eiꝰ mīa ex eo ꝙ ibi purgat aīas q̄ ſine purgatione claritatē vultꝰ eius
mīme ferre poſſent qui eciā ex īmenſa mīa ordīauit vt quibꝰ ꝓpria de-
ſunt merita alienis ſuffragijs adiuuent̄. Jn hoc apparet maxīa eiꝰ mīa

eum d̄s non exaudiat peccōres pro ſeipſis ſicut dicit in euāgelio oīa tn̄
valent eis qui ſunt in purgatorio q̄ a peccatorib⁹ iimicis dei fiunt p
ipſis. Et cum ſacerdos in mortali pccō miſſam celebrat pro defunctis li
cet ipſe in tali ope dampnationē eternā mereat̄ ipſis tn̄ valz ad pena
rū diminutionē. Deus eī nō recepit illud ſacrificiū in pſona ſacerdotis
mali ſed in perſona eoꝝ q̄ in caritate de hoc ſeculo migrauerūt. Simili
ter lucz ei⁹ mīa circa eos qui ſunt ī limbo quia nulla pena corpali pu
nit illos videlicz fame ſiti vel frigore calore laſſitudīe labore vel egri
tudine quia eciā poci⁹ volūt eſſe ꝙ non ēe. Nec iſti nec illi q̄ ſunt in in
ferno deū poſſunt arguere quia nō fecit eis iīuriā quib⁹ non tenet̄ daē
gloriā ſempiternā vñ dicit gloſa ſup̄ illd̄. An non hz ptātem figul⁹ aī
Totū gen⁹ hūanum in apoſtatica radice dāpnatum ē vt eciā ſi nullus
inde liberaret̄ nemo tn̄ poſſet vituperare dei ſentenciā vñ tn̄ dn̄s diſpē
ſauit vt nec oēs dāpnaret nec oēs liberaret. Si eī oēs liberarent̄. late
ret quid pccō per iuſticiā deberet̄. ſi vero dāpnarētur. lateret quid grā
largiret̄. ¶ Eſt et aliō aīam ad amandū deū iflammās ſcz dei iuſticia
q̄ primo ibi apparuit cū quoſda angelos ſponte auertētes ſe a ſummo
et eterno bono nullo extrinſeco īpellente in miſeriā eternā deiecit. Ali
os vero adherēte ſummo bono mox in grā confirmauit poſt h̄ iuſticia
dei apparuit quādo ex p̄uaricatione ade ſoli⁹ totū gen⁹ hūanum pena
litatib⁹ diuerſis et morti ſubiecit. Et merito quidem. Nam ſicut omēs
hoīes ſi ſolus adam in p̄cepto dei cōtinuo perſtitiſſet eterne vite glo
riam percepiſſent ita oēs hoīes de lumbo ei⁹ procedentes merito mor
tis ſentenciam acceperunt. Sed in hoc eciam apparuit diuina iuſticia
ꝙ angeli a nullo iuuari poterant nec debebāt qui per ſe abſqȝ vlla ex
trinſeca temptatione ceciderunt. Homo vero per virtutem alterius iu
uari poterat et debebat qui per fraudulentam alterius ſuggeſtionem
ceciderat et hoc eſt factum per dominum noſtrum iheſum criſtum be
nedictus deus ineternum. Item ibi apparebit iuſticia dei que nunc oc
culta eſt. quare vni dat graciam alteri negat ſicut dicit apoſtolus de e
ſau quod ꝓpter vnā eſcam vendidit primogenita ſua et poſtea cupiēs

hereditare benedictionē reprobatꝰ eſt ꝙuis cū lacrimis inquiſiſſet eā
Sed ꝓpter lacrimas ezechie regis ſentenciā mortis ꝙ contra ipſum tu
lerat ſubito reuocauit quindecī ānos vite ipſiꝰ adiciēs. faciēſqꝫ magnū
ꝓdigium in ſole ꝙ per decem lineas quas iuēat retroceſſit. Similiter
dauid petēti veniā pccm̄ īdulſit. Sauli vero cū peteret non indulſit ſꝫ
pro vindcā pcci regnū illi tradidit quē odiuit. Similiter quibuſdam
dat ex occulto iudicio qn̄qꝫ magnā et multiplicē grām quos ſcit ſecum
eternaliter non mānſuros vt iude de quo dicit petrꝰ. Sortitꝰ eſt ſortem
miniſterij huiꝰ in ſignis et ꝓdigijs faciendis. Alijs vero dat minorem
grām quos ſcit ſecū finaliter permānſuros Vnde gloſa ſuper id rō ſecūdo
Quē vult īdurat. Obdurat non inpciendo maliciā ſed nō inpciendo mi
ſericordiā hijs quibꝰ nō eſſe inpciendā occulta equitate et ab hūanis
ſenſibus remotiſſiā iudicat. Circa eos qui ſunt in purgatorio lucet dei
magna iuſticia ꝙ electos ſuos tantā aſperitatē permittit ibi ꝓ ſuis re
atibꝰ ſuſtinere q̇ in hac vita breui tpe per modicā ſniāꝫ oīa pccā teſ-
te auguſtino poterāt abolere. De qua aſperitate dicit auguſtinꝰ. Ig-
nis purgatoriꝰ et ſi eternꝰ nō ſit excellit tn̄ oēm penā. numꝙ in carne
īuenta ē tanta pena. licet martires īnumerabiles paſſi ſunt tormenta
Item iuſticia ſumma apparebit in extremo iudicio cum nulliꝰ per
ſonā accipiet ſed iudicabit paruū et magnū. cum nulliꝰ acquieſcet pre
cibꝰ nec ſuſcipiet redemptione dona plurima de quo in eccīaſtico. Cūc
ta q̄ fiunt adducet deꝰ ī iudiciū pro oī errato ſiue bonum ſiue malū ſit
Vbi dicit gloſa ꝙ eciā pro verbo ocioſo eciā ignorāter ꝓlato. Dn̄ au-
guſtinꝰ in ſecūdo libro de domo diſcipline dei. Quid faciemꝰ ī die illa
cum ceperit ſedere aduerſus nos et diſceptare atqꝫ añ faciē nrām pccā
nrā ſtatuere accuſatores acerbiſſimos adhibere. et oīa ſua que nobis
contulit beneficia compare cum nr̄is ſceleribꝰ. Oīa enī appendent in
ſtatera iuſticie verba et fcā et cogitationes nr̄e. non erit tempus olei
mutuādi a prudentibꝰ virginibꝰ vel compandi a vendentibꝰ. nō erit
tēpus vlliꝰ dilationis ſed terribile et iuſtū iudiciū de oībus p̄dictis. in
hac vita merito eſſet deꝰ ab aīa ſup oīa diligendꝰ

Capłm terciū. Primū principale fruitiōis p deum

Ibi eciā fruet̄ aīa deo per deū. Fruitio ē delcātio ꝓueniens ex cōiunctione intellcūs et affect9 in deū. Cū eī aīa figit intellcm̄ in eternitatē īmenſitatē oīpotentiā ſapiām bonitatē largitatē caritatem nobilitatē dei ſtatī affcūs aīe delectat̄ in ſingulis intellcīs. Nō ſolum aūt delectat̄ in ſingulis q̄ ī deo ſunt. ymmo eciā fruit̄ deo in ſingulis angelis et ſcīs et ſingulis virtutib9 et donis eoꝝ gratuitis et naturalib9 Et ita ſcðm apoſtolū ds erit oīa in oībus. i. ipſe in oī qđ ipſe plene et ꝓprie poſſidebit̄ in ſingulis q̄ ab ipſo ſūt. ſ. in āgelis et ſcīs. De hac fruitione dicit yſaias. Tūc videbis et afflues et miraberis et dilatabit̄ coꝛ tuū. Videbis intellcū diuinā naturā et diuina opa. et afflues deliciādo in ſingulis. et mirabit̄ coꝛ tuū trinitatē in vnitate et vnitatē in trinitate et ſingula opera diuina et qūo in ſingulis ipſe ſit tot9 et dilatabitur coꝛ tuū ad ſuſcipiendā trinitatē cū oī qđ hꝫ et poteſt. Hāc delectationē non operabit̄ ī aīa neqꝫ fides neqꝫ ſpes neqꝫ deuotio neqꝫ aliqua virt9 ſicut mō operātur dilcātionem in aīa ſed ipſe de9 ſicut ipſe p yſaiam teſtat̄. Qūo ſi cui mater blandiatur ita ego ipſe conſolaboꝛ vos quia delicie mee ēe cū filijs hoīm. ad hāc delectationē vocabat dn̄s olī per ꝓphetā yſaiam dicēs. Oēs ſitiētes venite ad aquas et qui nō habetis preciū venite bibite abſqꝫ vlla cōmutatione vinū et lac. Vinū diuinitatis et lac huānitatis et poſtea cū magno deſiderio perſonalit̄ inuitauit. Stabat enī in die magne feſtiuitatis vbi multi cōuenerāt et clamabat. Si quis ſitit veniat ad me et bibat. Et in matheo venite ad me oēs qui laboꝛatis et onerati eſtis et egoipſe reficiā vos nō p aliqs miniſtros ſed p meipm̄. Et in apocalipſi. Gratis affer delectationē dicēs Qui vult accipiat aquā vite gratis neminē ad hoc cogēs. Qđ in hac vita tam frequēter exhibuit fideliter ibi dabat

Scðm principale fruitiōis ad deū

Ibi aīa fruet̄ deo ad deū. Omnis quippe delcātio. quā percipit aīa ī creaturis in hac vita ꝙ plurimū elongat a deo quia non

tota reuertit̃ in deū ſʒ herʒ aliq̈ꝑtulū ī creaturis iuxta illud gregorij. Aīa ſine delectatione nequaq̄ eſſe poteſt aut enī delectat̃ in īfimis aut in ſummis. Et qn̄to acriori cura īardeſcit ad infima tanto torpore dāpnabili frigeſſit a ſummis. Ceſſante vero oī delectatione circa creaturas in futuro introducʒ dn̄s ihs fidelē aīam in delectatione ſoli⁹ creatoris per illud verbū delectare in dn̄o ꝛc. Que delectatio hic tā modica ꝙ tō intrat in aīam. Illic vero tanta ē ꝙ non poteſt tota ī aīam intrare ſʒ aīa intrabit in illam. Juxta illud auguſtini. Non totū gaudiū intrabit in gaudentes, ſed toti gaudentes intrabūt in gaudiū. Qđ aūt ex delectatione creaturaꝝ aīa impediat̃ a delectatione creatoris hoc p̄figuratū eſt in iudeis quib⁹ nequaq̄ dedit māna durāte farina circa triginta dies quā tulerāt ex egipto qua ceſſante preſtitit eis panē de celo hn̄tem in ſe oē delectmentū et oēm ſaporē ſuauitatis et vniuſcuiuſqꝫ vluntati deſeruiēs ad id qđ quiſqꝫ volebat cōuertebat̃. Eya qn̄ta erit delcātio ī creatore qui tantā delectationē poſuerat in pane. Hoc māna promittit dn̄s ihs in apocalipſi. Nemo nouit niſi qui accipit id eſt expitur hoc ē ille ſolus qui guſtat iuxta illud. Guſtate et videte qm̄ ſuauis eſt dn̄s. Amantib⁹ eſt nota dulcedo que timentib⁹ eſt abſcondita et īcognita Aliqātulū tn̄ explicat aug⁹ q̄ ſit illa multitudo dulcedinis hoc ē ſumm⁹ deus de quo ſic dicit in libro de trinitate Quicqđ amabit̃ aderit et ſumm⁹ de⁹ ſummū bonū erit atqꝫ ad fruendū amantib⁹ preſto erit qđ qꝫ oīno beatiſſimū erit ita ſꝑ forte certū erit. Q̄ꝫta iocunditas ex dei p̄ncia vbi tāta eſt ex dei memoria ī hac vita. Unde aug⁹. Quid eſt qđ in dilecti mei recordatione qn̄qꝫ me tāgere ſolʒ et tam vehement̃ et tā ſuauiter me afficit vt a meipſo quodāmō alienari et attrahi incipiam ſubito tot⁹ īnouor et īmutor et bene michi eſſe incipit pl⁹ q̄ꝫ dicere ſufficio. Ambroſi⁹ de eodem. Memoria tua ſup mel dulcis meditatio de te plus q̄ꝫ cibus ſuauis.

Terciū principale fruicioīs ꝓpter deū

Ibi eciā aīa fruetur deo ꝓpter deū hoc ꝓprium eſt frui rei amore

inherere ꝑpter ſeipſam nō ꝑpter aliō cōmodū. delcātio qua aīa deū com
ꝓhendit accēdit eā ad deſiderādū multo vehementi⁹ dīne glorie mani
feſtationē ꝙ ꝓpriā beatitudinē. Valde ei manifeſtat̃ dīna gloria dum
ſe fideli aīe ds exhibꝫ ad fruendū. et tāta puritate afficit̃ aīa circa deū
ſi vnū deberet diligere de duob⁹ vel eterna carere beatitudine vel di
uinā voluntatē in ſe vel in alijs īpedire multo libenti⁹ vellet eterna fe
licitate priuari ꝙ dei voluntatē in aliquo retardari et magnā ſibi re
putaret beatitudinē cum ꝓprio detrimēto diuinā in oībus īplere volun
tatē. Sic eleazar⁹ ſicut ſcriptū eſt in libro machabeoꝝ poci⁹ voluit ī
īferno puniri ꝙ ꝑ timore mortis mandatū legis trāgredi. Ergo ꝙ iuſtū
eſt vt creatura multo habundanti⁹ intendat in oībus creatori ꝙ ſibi
qui tā fidelit̃ curā generis hūani pegit qui pro hoīe fcūs homo vt per
hoc fieret hō. De⁹ qui tā dura ſuſtinuit vulnera qui in verbis habuit
contradictores in factis obſeruatores in morte illuſores. Vn̄ apls. Qui
viuit iā non ſibi viuat ſed ei qui pro oīb⁹ mortu⁹ eſt. Cui ſi vellet hō
vicem rependere nō poſſet teſte iob vnū pro mille rn̄dere. Hoc eciā teſ
tatur bernardus dicēs. In ope creationis me michi dedit. In opere re
demptionis vbi ſe michi dedit me m̄ reddidit. Datus ergo et redditus
me ꝓ me debeo et bis debeo. Quid ergo retribuā deo digne ꝓ ſe nam ſi
milleſies me rependere poſſem quid ſum ego ad deū. Ibi eciā fruit̃ aīa
bonitate dei. ds bon⁹ eſt et valde bon⁹ et ſolus bonus et ſuper oīa bo/
nus. ꝙ bon⁹ ſit et multū bonus teſtant̃ piter oēs creature ab ipſo pro
cedentes. Nam ſcriptū eſt vidit ds cuncta q̄ fecerat et erāt ſingula ꝑ ſe
bona. in vniuerſo hō valde. Vn̄ ſicut vnaquaqꝫ arbor ex frcū bono hō
cognoſcit̃ ita oīs creatura bona et multū bona deū bonū et valde bo
nū efficaciter proteſtat̃. Itē ipſe ſolus bon⁹ ē iuxta illō verbū dn̄i ihū
eū cuidā reſpōderet. Nemo bon⁹ niſi ſol⁹ ds ſeipm̄ et ſpm̄ ſcm̄ nō exclu
dens cum vterqꝫ ſit ſolus et verus ds et ſolus deus naturalit̃ eſt bon⁹.
Bonitas creaturaꝝ viſibiliū et īuiſibiliū nō ē ipſis īnata ſꝫ ab ipſo ſolo
duxit originem iuxta illud iacobi. Omne datum optimum ſcilicet na/
turale et ōne donum perfectū ſcilicet gratuitū deſcēdens a pr̄e luminū.

Item ſuper oīa bon⁹ eſt iuxta illud auguſtini. Neq̧ vlla aīa poterit co
gitare vere aliquid qđ ſit te meli⁹ q̄ eſt ſummū bonū et optimū bonū
Oīs eī bonitas celeſtiū et terreſtriū compata diuine bonitati malicia
eſt. Hec imenſa boītas neq̧ ſcribi neq̧ dici poteſt nec cogitari. Si eī
oēs celeſtes ſpūs et maligni et oēs aīe create et creande ſcribē vellent
bonitatē diuinā et ſi quilibet haberet maris habundanciā p̱ incauſto
et celū pro ꝑgameno tam imenſus eſt deus ꝙ anteq̄ mediā partē bo-
nitatis ſcriberent. mare cui⁹libet eſſet ſiccum et celū cui⁹libet eſſet re
pletū ꝙ nec capere vnā lrām poſſꝫ ſed verbū cici⁹ eſt dcm̄ q̄ ſcriptum
et ſi oēs ſtelle et ſingule gutte pluuiaꝝ eſſent lingue et ꝓponerēt diui-
nā bonitatē eloqui tam ineffabilis eſt bonitas dei. anteq̄ terciā ꝑtem
bonitatis enarrarēt oēs pariter eſſent mute. Cici⁹ vero eſt aliquid co
gitatū q̄ vel dcm̄ vel ſcriptū. Vnde ſi tota arena maris et ſingula ſemi
na orta de terra eſſent corda et vellent ſcrutari bonitatē dei tam ſuper
bon⁹ eſt anteq̄ decimā partē bonitatis ei⁹ īueſtigarēt oīa corda citi⁹
ſcinderent. Hec imenſa et eterna bonitas principiū eſt et cā oīm crea
turaꝝ ad cui⁹ fruicionē eternā angeli et hoīes creati ſunt vñ auguſti
n⁹. Credim⁹ rerū creaturaꝝ viſibiliū et īuiſibiliū. celeſtiū terreſtrium
non eſſe cauſam niſi bonitatē creatoris q̄ eſt deus vn⁹ et verus. cuius
tanta eſt bonitas vt ſumme bon⁹ beatitudinis ſue qua eternalit̄ btūs
eſt aliqđ velit eſſe ꝑticeps q̄ vidit cōmunicari poſſe et minui oīno nō
poſſe. Illud ergo bonū qđ ipſe erat et btūs erat ſola bonitate nō neci-
tate alijs cōmunicari voluit quia ſummi boni erat ꝓdeſſe velle et oīpo-
tentiſſimi nocere nō poſſe quia non valet aliq̄s btitudinis ei⁹ ꝑticeps
exiſtere niſi per intelligenciā q̄ q̄to magis intelligit̄ tāto plen⁹ habe
atur. Fecit dñs racionalē creaturā q̄ ſummū bonū itelligeret et intel
ligendo amarꝫ amādo poſſideret poſſidendo frueret̄ et ſic eternaliter
beatificaret̄. Ibi eciā fruet̄ aīa cōdelectatione prīs et filij et ſpūs ſci q̄
ſummū bonū ē et vita eterna. Deus pater ſupra modū delectat̄ in bea-
titudine filij et fili⁹ ſimiliter in btitudine prīs et pr̄ et filius in beati
tudine ſci ſpūs et ſimiliter ſpūs ſcūs in beatitudine vtriuſq̧. Quelibꝫ

triū perſonaꝝ delcātur tm̄ in altera qn̄tū in ſeipſa nā oīm triū vna eſt
et eadem btītudo. Et hec condelcātio ē eis ex mutua et veriſſiā carita
te. vnaqueqꝫ triū pſonaꝝ dicit alt̄ verbū illd̄ ī io. qđ dixit dn̄s ih̄s pa
tri. Oīa mea tua ſunt et tua mea ſūt ideo quicq̄d tu es ego ſum et q̇c
quid ego ſum et vere tu es. Ad deſideriū hꝰ cōdelcātionis īuitat fidelit̄
fideles ſuos dn̄s ih̄s petite vt gaudiū vr̄m plenū ſit et accipietis. Ple
nitudo eterni gaudij ē fruitio condelcātionis ſcē trinitatis. Hec ē tor
rēs voluptatis de quo dauid dicit. De torrēte voluptatis tue potabis
eos. Qui torrens dicit̄ ꝓpter habundanciā q̄ in deo ē vn̄ vero ꝓducat
iſte torrēs dicit p̈s. Apud te ē fōs vite Fons vite ē dei eterna et īmē
ſa largitas. Aqua fontis ē gaudiū ſempiternū nec ſufficit ſemel ā bis
aut milleſies potare de iſto fonte. Ideo fidelis aīa eternā habebit ī illo
fonte quietē et beatiſſiām mmanſionē cū vnicuiqꝫ dicet dn̄s. Intra in
gaudiū dn̄i tui. In hac vita totū gaudium dīnum intrat in gaudentes
quia modicū eſt et momentaneū qđ hic percipit̄. Illic vero non totum
gaudium ītrabit ingaudentes ſꝫ toti gaudentes intrabūt in gaudiū vt
dicit augꝰ. Qui in hac delcātione ſcē trinitatis fruit̄ ſꝑ quid ē qđ illi
erit et quid ē qđ illi nō erit. Certe quicq̇d volet erit et quicq̇d nolꝫ nō
erit dicit btūs auguſtinꝰ. Ibi eciā aīa valde delcābit̄ in continua viſio
ne delcābilis vultꝰ dei de q̄ dicit gloſa ſuper pſalmū. Quia viſioē nich
il delcābilius quia ſemꝑ amabunt quē ſꝑ videbunt. In ea tanta eſt delec
tatio ꝙ teſte auguſtino ſi poſſent mali mallent eſſe in penis et deū vi
dere ꝙ̄ eſſe extra penas et deum non videre. Illa enim facies delectabi
liter mirabilis eſt et plena graciarum. Itaqꝫ omnis pena eorum citiꝰ de
leretur ex intuitu faciei ꝙ̄ vna ſintilla in medio maris extingueretur
Similiter nimis delectabiliter in vultu corporeo iheſu xp̄i in quem teſ
te beato petro angeli deſiderāt ꝓſpicere vbi cauſam dſiderij ponit glō
dicens. Tāta eſt eius qui pro nobis paſſus ē. gl̄a hoīs poſterior vt eciā
angelice virtutes ī celo cū ſint eterna felicitate ꝑfeē. nō ſolū īmortalis
deitatis magnificenciā ſꝫ aſſumpte eiꝰ huānitatis eiꝰ claritatē ſꝑ aſpi
cē gaudeāt. Sed cur cernē eius faciē deſiderāt et numꝙ̄ cernere ceſſant

niſi ꝙ contēplatio diuine pn̄tie adeo angelos beatificat vt ſp eius viſa
gloria ſacient̄ et ſp ei⁹ dulcedinē quaſi nouā iſaciabiliter eſuriāt. Ibi
ergo angelice virtutes et btē aīe ſemp eſuriūt et ſemp ſaciant̄ de qua
ſacietate dicit gregori⁹ exponēdo. Ne ſit in deſiderio anxietas ſaciant̄
ne aūt i ſacietate ſit faſtidiū ſaciari deſiderāt. Deſiderāt ergo ſine labo
re quia deſideriū ſacietas comitat̄. et ſaciant̄ ſiue faſtidio quia ſacietas
ex deſiderio ſemp accēditur. Ibi ſingula ſputa ſingule lacrime ſingule
gutte ſanguinee. q̄ tempore paſſioīs per illā venerādā faciē defluebāt
ſingulis angelis et ſcis generāt ſpecialē delectationē eternā. De hac fa
cie paſſibili et mortali dixit olim dn̄s ih̄s diſcipulis ſuis. Bti oculi q̄
vident ꝛc̄. Ergo beatiſſimi ſunt oculi qui continue glorioſam eādem fa
ciem intuent̄. Notandū de claritate vult⁹ ih̄u xp̄i. In euāgelio ſcrip-
tum eſt. In reſurrectione fulgebūt ſingula corpora ſcōrum ſicut ſol et
aīe iuſtoꝝ multo ampli⁹ fulgebūt et aīa lucidior lucidi⁹ corpus habe
bit. Inſuper ſinguli angeli clariores ſunt ſole. Oēm iſtam claritatē cō
gregatam excellit claritas vult⁹ iheſu xp̄i ſicut dies clariſſima excellit
noctem tenebroſam. Et ciuitas celeſtis non eget ſole neq̧ luna nec ſtel
lis ſed claritas vult⁹ ill⁹ agni teſte iohāne in apocalipſi illuīabit eā.
Vultus iſti⁹ agni eſt candor lucis eterne et ſpeculū ſine macula vt di
citur in libro ſapīe. Qui olim dixit ad patrē. Quos dediſti michi volo
vt vbi ego ſum et illi ſint mecū vt videāt claritatē meā. Et ibi dicit
gloſa. Claritatē ꝙ dediſti michi des ſingulis ad fruendū eternalit̄. Si-
militer in hac vita cōtinue deberem⁹ frui deo tāꝙ re pleniſſime ꝓpria
in oībus opib⁹ et ad oīa opera in oībus donis et ad oīa dona. Ad hoc
enī teſte yſaia. Filius dei dat⁹ ē nobis ꝓprie ad fruendū. Magna ceci-
tas et nimia ſtulticia ē in multis qui ſp deū querūt cōtinue ad deū ſuſ
pirant. frequent̄ deū deſiderāt. cotidie i orōne ad deū clamāt et pulſant
cum ipſi ſecundū verbū apl̄i ſint templū dei viui et de⁹ veraciter habi-
tet in eis cū aīa ipſoꝝ ſit ſedes dei in qua cōtinue requieſcit. Quis vm
ꝙ niſi ſtult⁹ querit inſtrumentū foris ſcienter qd̄ habet recluſum. Aut
quis vtiliter vti poteſt inſtrumēto qd̄ querit. Aut quis confortat̄ cibo

quē appetit ſʒ nō guſtat. Sic eciā vita cuiuſlibʒ iuſti deū ſp̄ querētis ſʒ numq̄ꝫ fruētis et oīa opera ei⁹ minus perfcā ſunt

Caplm quartū. Primū principale vnionis per deū

Ubi eciā vnit deo per deū cum cōſuetudines et mores dei nos īceſſanter tenere vel habere dinoſcit cū dīne voluntati et exēplis ihū xpī ſciſſimis conformat. cum ſingulis virtutib⁹ et donis ſpūs ſcī ſcd'm ordinationē dei eternā perfruit. cūcꝫ dīne potēcie ſapīe bonitatis veritatis et toci⁹ diuīe et btītudis ꝑticeps efficit. Hec vnio ꝓfigurata in libro regum vbi aīa ionathe cōglutinata ē aīe dd' et dilexit eā q̄ſi aīaʒ ſuā q̄n fidelis aīa ſic deo coniungit ꝙ oē cōicabile ꝑcipit per grām qd' ds per naturā. q2 ds pr̄ dicet vnicuiqꝫ fideli. Fili tu mecū ſp̄ es et mea oīa tua ſūt. ideoqꝫ ſinguli electi fiūt dij iuxta qd' in ps dicit. Ego dixi dij eſtis Hec vnio fidelis aīa ad deū fit per dei filiū. q2 ideo naturā aſſumpſit humanā vt per ipſam eādem trāſiret ad vnionē diuinā. hāc vnionē īpetrauit filius dei in orōe deuotiſſīā dicēs ad patrē. Sicut tu pr̄ in me et ego in te vt et ipſi in nobis vnū ſint. Et iterū ego in eis et tu in me vt ſint cōſummati in vnū. Ibi eſt conſummata vnio. vbi pr̄ et fili⁹ vnū ſunt et fili⁹ exiſtens caput eccīe cum mēbris ſuis. i. cum cūctis fidelib⁹ ad paternā trāſit vnionē

Scd'm principale vnionis ad deū

Ubi aīa vnit deo ad deū et iā vnio aīe fidelis aīe cū deo nō hʒ īterpolationē. ſed iugiter fidelē aīam cōſtringit ad deū q2 per deū fit. De qua dicit dn̄s Iterꝫ videbo vos. ſ. in morte vel in extremo iudicio. Et gaudium vr̄m nemo tollet a vobis. Uideri ihū xpī nichil aliud eſt q̄ꝫ fidelē aīam īſepabiliter vniri deo prī. Gaudiū aīe ē qd' nemo aufert delcābilit vniri et talit vniri vt ꝑdecēm ē ſcē trinitati. In mūdo vero vnio ad deū miſerabilis et incōſtās ē q nūq̄ꝫ ī eodem ſtatu ꝑmanʒ teſte iob q ex facili leuiſſis tēptatioīb⁹ a deo peīt⁹ ſepat. q eciā a familiaritate dei pccīs veīalib⁹ elōgat. Eya q̄ꝫ vehement ſuſpirādū eſſet ad illā btām vnionē Quantā putas delectationē aīa fidelis ſentiet in illa beatiſſima vnione

que tantã pcipit ſuauitatẽ in dñi recordatione. De qua pſalmꝰ. Renuit conſolari aĩa mea in aliquibꝰ trãſitorijs. Memor fui dei et delectatꝰ ſum. Sed quid ſequit̃ illã delectationẽ. Reſpõdet yſaias. Memoria memor ero de illius vniõis delectatione et tabeſcet ĩ me aĩa mea in eo ꝙ elongor ab eiꝰ fruitione. Vnde gregoriꝰ ſup illud canticũ. Meliora ſũt vbera tua vino quia in eterna per ſpeciẽ et per ſublimitatẽ contẽplationis trãſcenditur quicq̃d de te modo per fidem vel per ſcripturã ſcit̃. Et odor vngentorũ tuoꝝ ſuper oĩa aromata id eſt bona illa q̃ per cõtemplationẽ preperas oĩa huiꝰ vite trãſcendunt munera.

Terciũ principale vnionis ꝓpter deũ

Item aĩa fidelis vnit̃ ibi deo ꝓpter deũ. In illa namq̧ vnione nõ attendit aĩa principalit̃ qḋ ſibi vtile ẽ ſꝫ pure ſuper oĩa quod deo magnificũ eſt. Valde enĩ magnificũ eſt deo et honorificũ hoĩ vniri deo in eterna btĩtudine. Vnde iob. Quid ẽ homo quia mgnificas eum. Iſtam magnificenciã manifeſte ꝓnunciabũt oẽs electi dei. Iuxta illud. Magnificenciã glorie ſcĩtatis tue loquent̃ et mirabilia tua narrabunt. Mirabilia ſunt infimũ vnire ſummo et eternalit̃ coniũgere veritatem eternã vaĩtati. Eſt aũt deus verax ſecundũ apoſtolũ et oĩs homo mendax et vanitas ſecundũ pſalmũ. Magna mirabilia ſunt ꝙ illa vnione obliuiſcit̃ nature ſue hoc eſt ꝙ ſp ſuper ſe reflectit̃ q̃rens ꝓpriam vtilitatẽ ſuã et non alteriꝰ. Ibi vero nichil q̃rit niſi qḋ eſt laudabile creatori. Ibi aĩa vnit̃ deo in libertate que ẽ de p̃cipuis donis inter oĩa dei dona licet libertas in hoc mũdo ſit iniciũ oĩs mali. De hac dicit apoſtolus. Creatura liberabit̃ a ſeruitute corruptiõis in libertatẽ filiorum dei. vera libertas eſt ĩ celis vbi nemo ligat̃ peccõrum cingulis que vera vincula ſunt iuxta illud ꝓuerbioꝝ. Iniq̃tates ſue capiẽt ipſum et funibꝰ peccatorũ ſuoꝝ quiſq̧ conſtringet̃. ꝙ aũt pccĩs inuoluti liberi non ſunt oĩno teſtat̃ dñs in iohãne. Qui facit pccm̃ non eſt liber ſꝫ ſeruus peccati. Vnde dicit ancelmꝰ Peccare nõ eſt libertas nec ps libertatis

Poſſe ei peccāre pociꝰ ē nō poſſe ꝙ poſſe. Quiſqꝫ ei h̓ qꝺ p̄t qꝺ ei nō ex
pedit. qn̄tomagis h̓ poteſt tātomagis aduerſitas et ꝑuerſitas poſſunt
in illū. Heu qn̄ta facit et ſuſtinꝫ miſer hō ꝓ explēda libidine q̄ grauiſ
ſiā eſſent ei ꝙ ex corde peccā odiret. non in ꝓmtu eſt qꝛ grauiꝰ peccōrum
vinculis conſtrictus ē. Itē ibi facit q̇libet quicquid vult qꝛ nichil mali
vult ſꝫ oē bonū qꝺ deo placꝫ qꝛ radix oīm opm ē ibi caritas de q̄ dicit
augꝰ. Habe caritatē et fac quicq̄d vis. Itē ibi hꝫ q̇libet quicquid vult
qꝛ nichil mali vult. Nā velle qꝺ nō decet ē eſſe miſerrimū vt dicit au-
gꝰ in libro de trinitate. Itē vbicūqꝫ vult vnuſquiſqꝫ ibi ē h̓ ē in deo q̂
eſt vera quies aīe de q̄ nunc dicit aīa aliqn̄. In pace in idipm̄ .i. in eo
qui eſt īmutabilis dormiā et requieſcā et p̄s. Conuertē aīa mea in re-
quiē tuā .i. in deū. Silr̄ vbi volet eſſe ſp̄us ꝓtinꝰ erit et corpꝰ dicit au
guſtinꝰ. Itē ibi nemo turbat aliū ſed ſedebit dicit dn̄s ꝑ yſaiam. Popu
lus meꝰ in pulchritudine pacis ꝛc̄ qm̄ teſte ps. Confortauit ſeras por-
taꝝ ieruſalē et benedixit filijs ſuis in ea. Itē ibi nullꝰ alteri ſubicitur
Nā teſte ap̄lo ibi ceſſabit oīs p̄latio ſed ſoli deo oēs ſubiecti ſunt cui
ſubicē et ſeruire ē vere regnare. Itē ibi nichil extra deū deſideratꝰ nam
ip̄ſe ē finis oīm deſiderioꝝ vt dicit bernardꝰ. Itē ibi voluntas cꝰqꝫ per
oīa ſp̄ et vbiqꝫ complebitur iuxta illud auguſtini. Omnipotētes erunt
voluntatis ſue ſicut deus ſue. quia nichil aliud volunt ꝙ qꝺ deus vult
et quod ipſe vult non poteſt non eſſe. In hijs omnibꝰ vera libertas cō-
prehenditur. Differt autem libertas vnius ab alterius ſicut differt cla
ritas corporum et incrementa virtutum. Quanto enim amplius in h̓
mundo quiſqꝫ ſit ſeruus omninm propter deum ſicut apoſtolus qui cū
eſſet liber fecit ſe ſeruum omniū. quantoqꝫ magis homo ſeipſum ſtrin-
git ſponte in vijs preceptorum et ſemitis conſiliorum ſacre ſcripture
obſeruatione regulari· caſtigatione corporali tanto leberior erit ī p̄ria
celeſti. Et ꝙto minꝰ q̇libet occupatꝰ vanitatibꝰ ſollicitudinibꝰ officijs
amīſtratioē rerum temperaliū et quāto quis minus appetit dignitatem
honorem ſecularem prelationem. hominum laudem. inimicorum vindic
tam. temporalium rerum affluenciā· carnalē amiciciā ſecularē leticiā.

hoīm placenciā et ſimiliū q̄ obligāt a deo tāto liberioꝛ in mūdo et tā
to liberioꝛ fit in celo. Hoꝝ ſinguloꝝ appetit⁹ ħ et in futuro valde cui⁹
libet diminuit libertatē. ¶ Item aīa deo vnit̄ in perfectione ipſo deo
iubente ꝑfecti eſtote ſicut et pater vr̄ ꝛc̄. In duob⁹ diuina perfectio cō
pꝛobat̄. in odio vicioꝝ et ī amoꝛe virtutū. Bon⁹ deus odit viciū quia
bono malū contrariū eſt ſicut lux tenebꝛis et aqua igni. Et quia vicia
dei habitationē polluūt in aīa ſcȝ conſcie puritatē quia lumē mentis
obſcurāt. ſ. rationē ne verū a falſo diſcernat̄ vel limpide veritas agnoſ
catur ſecundū ꝙ viuere opoꝛtet quia liberū arbitriū ſubuertūt ne me-
lius bonū et via tucioꝛ eligat̄. Oīa gratuita diſpergūt. ſ. virtutes q̄-
bus homo deo grat⁹ efficit̄ quia dona naturalia coꝛrūpunt ī quib⁹ eſt
ymago dei. in aīa ſcȝ memoꝛiā intelligenciā voluntatē quia affectioēs
aīe a deo auertūt ſcȝ ſpem timoꝛē ꝛc̄ per quas de⁹ delicias hȝ in anima
ipſo teſte. Delicie mee eſſe cū filijs hoīm quia oīa bona opa viua in ca
ritate facta moꝛtificāt. Similiter de⁹ amat virtutes et oē bonū ſemꝑ
et vbiq̄ȝ quia quilibȝ diligit naturalit̄ ſibi ſimile. Et quia ipſe ſumme
bon⁹ eſt ideo ſumme amat bonū. Amat autem ideo virtutes quia viciū
enecāt quia firmiter deo aīam iungūt quia ad oēm grām ſpūalem abi-
litant quia opera pecc̄is moꝛtificata viuificāt quia hoīem interius in
affectionib⁹. exteri⁹ in moꝛib⁹ ſcđm diuinā voluntatem oꝛdināt. Ita
eciā ſcā et perfcā aīa vehemēter in pꝛīa odit vicia et amat virtutes
et oē bonū. Sed hec opoꝛtȝ addiſcere ī hac vita vt ſciat in et̄na vita
Aliquis abſtinet a vicijs qui tn̄ ea nō odit. Ille vero pccā odit quia ea
nunq̄ȝ niſi cum amaritudine mētis recogitat. qui ſemꝑ cum doloꝛe coꝛ
dis de pecc̄is loquit̄. et audit loqui cui grauis eſt pena videre delinquen
tes vel ipſos audire vel cū ipſis cōuerſari vel cū eis ſedere qui nunq̄ȝ
ſponte pn̄s eſt vbi vicia committunt̄. Et ſi qn̄q̄ȝ cogit̄ ibi eſſe ex hoc
grauis ſibi creſcit afflictio ſpūs qui deteſtat̄ oīa incitamēta peccantiū
ſicut ſunt ſuperflua oꝛnamēta et oꝛgānica inſtrumēta. Idem nunq̄ȝ in
vita ſua pſtat doctrinā et ſimiliter auxiliū vel fauoꝛē exemplū vel oc-
caſionē aliq̄ȝ ad peccādū ſed ſꝑ et vbiq̄ȝ pccā diſſuadet et ꝓhibet q̄ȝtū

poteſt hec oīa vera ſigna ſunt odij. Qui vero delectabiliter cogitat de
pccīs vel audit loqui uel de ipſis loquit᷑ ꝗ videt delectabiliter delinquē
tes. vel ibi libent᷑ ſedet vbi exercent᷑. vel aliq̊s excitat doc̄na conſilio
auxilio ꝗ fauore exēplo vel aliqua occaſione ad peccādū. nec oēs eciā
a pccīs ꝓhibet ꝗ diſſuadet qn̄tū poteſt ille nullaten᷒ adhuc odit pccm̄
Aīa aūt in hac vita debet addiſcere virtutes amare et bona opera vt
ſtatī ſciat in eterna vita. Aliquis exercʒ ſe in oꝑib᷒ virtutū nec tamē
amat virtutes. Ille ſol᷒ amat virtutes et oꝑa virtutū qui nō ꝓpter ti-
morē alicui᷒ pene nec ꝓpter fauorē vel placenciā hoīm nec ꝓpter aliq̊d
tꝑale lucrū ſed pure et ſimpliciter ꝓpter deū in bonis oꝑib᷒ cōtinue ſe
exercet qui ꝓ virtutib᷒ optinēdis inceſſanter toto niſu laborat. qui mē
te vehement᷑ affligit᷑ eo ꝙ in virtutib᷒ inceſſanter creſcē ſe nō ſentit
et ꝙ bona oꝑa ſcd̄m voluntatē ſuā et ſcd̄m ordinationē diuinā ſemꝑ et
vbiqʒ nō perficit qui veracit᷑ congratulat᷑ oīb᷒ ſpūales grās et virtu
tes hn̄tibus et in virtuoſis oꝑib᷒ iugiter ſe exercentib᷒ qui oīa īpedi
mēta virtutū et bonorum oꝑm q̄ſi venenū fugit qui nullū a virtutib᷒
quacūqʒ occaſione retrahit. Nec bō oꝑa cuiꝗ̄ ꝓhibet vel diſſuadet ſed
oēs ad hoc ꝓmouet doctrinis conſilijs et auxilijs exēplis minis ꝓmiſ
ſis orōnibus deſiderijs quātum poteſt. Quāto amplius quiſqʒ in amore
virtutum et odio viciorum creſcit tanto ſe perfectiorem eſſe cognoſ-
cat in hac vita preſenti et futura. Ibi eciam anima vnitur ī beatitudi
ne nam quicquid beatitudinis habet deus per naturam ipſam habet
per graciam hoc impetrauit dn̄s iheſus dicēs. Pater quos dediſti mic
hi volo vt vbi ego ſum et ipſi ſint mecum vt videant claritatem meā
quā dediſti michi et dedi eis. Claritas a patre filio collata ē eterna be
atitudine ꝗ̄ dabit ſingulis electis ſuis. De᷒ autem ſumme perfectus ē
in beatitudine quia omne bonum immenſum naturaliter et eternaliter
in ſe habet et nullum bonum extra ſeipſum querere oportet et nullius
bono nullius auxilio aut conſilio īdiget cum nichil boni ſibi deſit et ne
mo quicꝗ̄ boni ſibi auferre poſſit nam bonū ſuū ſibi innatum eſt et na
tura nullū ſibi ſubiectū ex facili derelinq̄t et a nemine cogi poteſt quia

oīpotens eſt et nemo ſuper ipſum eſt. nemo ſibi equalis ē et a nullo tur
bari poteſt quia mitiſſim⁹ et nichil cōtrarietatis habȝ et nūꝗ mutari
poteſt in ſua btītudine quia ſꝑ idem eſt ſicut ipſe dicit. Ego deus et nō
mutor. Et nichil ſibi p̄teritū eſt aut futurū ſed ſemper pn̄s. Singula
hoꝝ pertinent ad beatitudinē verā· In hac ergo btītudine aīa vnū fit
cum deo q̄ ibi nulli⁹ īdiget creature. Nam oē bonū in ſe continentem
continet cui nemo aliquid boni auferre poteſt promittēte domino iħu
Gaudium vr̄m nemo tollet a vobis. Gaudiū aīe eſt viuo ad deū in illa
beatitudine. Item ibi nuli⁹ eā cogere poteſt quia nichil aduerſitatis ē
ibi nam oīa aduerſa ſuperauit. Ibi numꝗ mutari poteſt nā ſemper in
eodem feruore beatitudinis eſt ſicut heu in hac vita aīa miſera nūꝗ in
eodem ſtatu permanȝ ſed ſemꝑ mutat̄ de ſpe in timorē et econtrario de
amore in odiū et econtrario de bono in malū. et ecōtrario de facili tur
bat̄ ex facili amore vel timore vel fauore cogit̄ ex facili grā ſibi aufert̄
Indiget eciā continue cōſilio et auxilio angeloꝝ et hoīm et nichil bo-
ni per ſe habet nec q̄d boni per ſe poteſt ideo miſera aīa ſemꝑ ſuſpirare
deberet ad illā beatitudinē cū apoſtolo dicēs. Quis me liberabit de cor
pore mortis hui⁹. et cū dauid. Qn̄ veniā et apparebo āte faciē dei mei

¶Ca. quintū. Primū principale laudis ꝑ deū

Ibi eciā aīa laudat deū ex oībus virib⁹ ſuis. Ad hoc enī creata
eſt vt dicit dn̄s per yſaiam Populū iſtū formaui. michi laudem
meā narrabit· Ad hoc monet ecclāſticus· Laudate deū qn̄tum poteſtis
adhuc ſupualebit adhuc dignior eſt oī laude. Ad hoc monet iohānes
in apocalipſi. Laudem dicite deo nr̄o oēs ſcī eius. Ista laus erit ꝑ deū
vnigenitū filiū dei per quē eciam maieſtatē dei oēs angeli laudant vt
cantat̄ in p̄facione. quia vnionē hn̄t cum ipſo in q̄ntum eſt creatura ſi
cut et ipſi. Hec laus eſt tāto amabilior ſancte trinitati. tāto vtilior cō
munitati quā facit aīa per dei filiū q̄ ſi faceret per ſeipſam qn̄to crea
tor dignior eſt creatura. Ita laus eſt aīe refectio cui nulla ſimilis videt̄

delcãtio vt dicit caſſiodor⁹. Hec laus ꝓcedit ab aĩa ex nimio feruore caritatis et ex nimia delcãtione ad deũ. O quãta iocũditas vbi oĩb⁹ ſcĩs vna erit lingua iubilatioĩs indefeſſa vt dicit bernard⁹. Vbi oẽs ſcĩ et ãgeli cõcorditer deũ laudãt et tñ diſſimilit̃. Sicut eĩ differũt in cognitione et amore ita eciã differũt ĩ laude. Hoc opus laudis dine nõ abſtrahit nec elongat a deo. nec generat laudãti faſtidiũ licʒ ſit op⁹ continuũ ſicut alia opera ex cõtinuatione ſepe ĩgerũt tediũ ĩ hac vita. Et hec ẽ rõ quia laus dei nõ tm̃ ẽ operatio ſed et remuneratio vt dicit caſſiodor⁹ ſup pſalmũ. Et de perceptione muneris et p̃mij nemo laſſat̃. In laude vẽo dei ipſe act⁹ ẽ merces vt dicit glõ q̃dam ſuper pſalteriũ

Scdm principale laudis ad deũ

Laus iſta ducit aĩam inceſſant̃ ꝓpter ſui delectationẽ in deũ et ad deũ. Et fidelis anima vere tãto eſt beatior q̃to in laude dei frequẽtior Ideoqʒ ſicut hoĩes naturaliter ſp appetũt beatitudinẽ ita et laudẽ. Hãc laudem continuã promittit dñs per yſaiam. Totã die ac nocte non tacebunt laudare nomẽ dñi

Terciũ principale laudis ꝓpter deũ

Ubi eciã aĩa laudat deum ꝓpter deũ. licet eĩ aĩa fidelis in laude dei ſine delectatione magna nequaq̃ eſſe poſſet nullaten⁹ tamẽ ibi deum deſiderat laudare ꝓpter ꝓprium cõmodum ſed pure et ſimpliciter ꝓpter deũ q̃ eternaliter ordinauit ab aĩa ſe ſemper laudari non ꝓpter ſuã ſed ꝓpter aĩe beatitudinẽ ampliandã. Illa puritas eterna cauſatur ex hui⁹ vite puritate. Quãto enim anima fidelis in laude dei ꝓpriam partem min⁹ reſpicit et quãto amplius dei partem querit in hoc mundo tanto laus ei⁹ apparet hic purior et tanto erit excellentior. tanto erit vtilior communitati et iocundior et tanto conſequenter deus qui talem dedit puritatem apparebit glorioſior. Eya quantum delectabitur anima in deo et deus in anima quãdo ſecundũ diuinam generationem ſingula membra corporis et ſingule vires anime in laude dei continue mouebuntur.

Ibi laudabit aīa ſingula per ſe q̄ ſunt in deo per naturā.ſ. potenciā.ſa
pienciā.bonitatē.⁊c̄ et totā virtutē ſuam effundet ſuper ſingula ī lau
de. Similiter laudabit ſingula in oībus ſimul ſcȝ ſolā potenciā in ſapi
encia bonitate caritate ⁊c̄ et ſic ſingula in oībus cōiunctim· Item lau-
dabit oīa ſimul in ſingulis ſingillatim ſcȝ potenciā ſapienciā bonita-
tē largitatē miaȝ et iuſticiā. In potēcia ſingillatī.in ſapiā ſingilatī.ī
bonitate ſigillatim et ſic de alijs. Hec ſignata ſunt per q̄tuoꝛ allelupa ī
apocalipſi. Allelupa eſt laus hūanis verbis īexplicabilis· Ibi non lau-
dabit aīa oīa q̄ in deo ſunt ſucceſſiue ſcȝ modo potenciā mō ſapienciam
modo bonitatē et ſic de alijs. quia ibi nō eſt ſucceſſio tpis et quia oīa
videt ſimul et cognoſcit in deo et amat et fruit̄ ideo eciā ſimul oīa lau
dabit. Item nō laudabit aīa ea q̄ in deo ſunt vnū minꝰ aliud magis ſȝ
equalit̄ oīa quia eque īmenſa ſunt ſingula ī deo et equaliter laude dig
na. Similiter aīa cognoſcit ibi et amat ſingula per ſe q̄ in deo ſunt et
ſingula in alijs ſingillatim et ſingulis in oībus coīter et oīa ſimul ī ſin
gulis. Similit̄ fruit̄ ibi et vnit̄ ſingulis per ſe et ſingulis in alijs ſin
gillatim et ſingulis in oībus in cōi et cōmuniter oībus in ſingulis ſin-
gillatim. Ex hoc delectabit̄ aīa ſupꝛa modū ita ꝙ hoc ſimiliter hic eſſȝ
faciendū· Ibi laudabit aīa deū in ſingulis actibꝰ et in ſingulis momen
tis ſcd̄m dignitatē ſuā vt impleat̄ illud ꝓpheticū. Secundū nomē tuū
deus ſic et laus tua. Si enī nō ſufficeret digne laudare deū in vno actu
laudis ſimiliter nec in alio poſſet nec in tercio et ſic de alijs et ſic care
ret pleno gaudio qd̄ ꝓmiſit dn̄s ihs fidelibꝰ ſuis. Petite et accipietis
vt gaudiū vrm̄ plenū ſit. Gaudij plenitudinē aīa ꝑcipit qn̄ deū in ſin-
gulis actibꝰ ſuis et in ſingulis momētis ſcd̄m condecentiā ſuā laudat.
Eciā ibi non cōpleret̄ deſideriū aīe qd̄ ꝓmittit pſ. Replebit̄ in bonis
deſideriū tuū. Fidelis igtur aīa hȝ ſemp̄ deſiderat vt deū ſcd̄m maieſtatē
ſuā in futuro eternalit̄ laudare valeat. Ibi laudabit aīa diuinā poten
tiam que in ſua natura nobis īcognita in hoc mūdo. Aliq̄ntulū tn̄ ē di
uinis operibꝰ patefcā. Pꝛimo magna dei potēcia manifeſtata fuit cū
deus ex nichilo cuncta fecit. Dixit enī et facta ſunt·idem tāta velocitate

fecit oīa ſicut ſi aliquis vnicū ꝓferret verbū. Et licet oēs mirent̄ potē ciā et magnitudinē creatoris ex magnitudine creature. magis āmiran dum ē ꝙ ex tāta potēcia tā modica ꝓceſſerūt. Et nimis mirabile ē ꝙ ſupbonꝰ deus cuiꝰ natura ē diffundi et cōicare bonitatē ſibi innatam tā diu potuit cōtinere ꝙ non fecit creaturas q̄ bonitate ſua et beatitu dine fruerent̄. Poſtea apparuit eadem potēcia cū oīa viuencia deleuit aquis diluuij p̄ter ea q̄ in archa iubente ꝓ ſemine ſaluabat̄. Item luce bat potēcia ſua in diuerſis miraculis ī egipto et cū populū ſuum ꝑ ma re rubꝝ trāſuexit ſicco veſtigio cūctis egipcijs inſequentibꝰ deſcenden- tibꝰ in ꝓfundū quaſi lapis et cū eum pp̄lm. ſ. ducēta milia et āplius ꝑ ānos quadragita vno cibo pauit. ſ. māna. Itē centū octoginta quinqꝫ milia q̄ı vna hora per vnicū āgelum īterfecit. In nouiſſimis vero tem poribꝰ valde effluxit diuina potencia qn̄ creator potuit fieri creatura ī paſſibilis potuit pati. imortalis potuit mori· īuiſibilis potuit videri. ī mutabilis potuit et poteſt ſub ſpēbus panis et vini ab hoīe māducari et bibi. Hec enī non ſunt īpotencie ſed veriſſiē et maxiē potēcie argu mēta. Similit̄ in hoc tp̄e valde clareſcit diuīa potēcia in hoc ꝙ ds oī potēs deteſtās pccā et vindicās in terciā et quartā generationē conti nere poteſt vindictā cōtra tot paganos. iudeos. hereticos. falſos xp̄ia nos quoꝝ nichil īdiget ipſum continue tā grauit̄ offendentes quos in vno momēto delere poſſet ſine ſuo dāpno vn̄ illud Deus qui oīpotenciā tuam ꝑcendo maxime et miſerādo manifeſtas ꝛc̄. Et in libro ſapiencie ꝙ oīm deus es oībus te parcere facit. Fragilitatis indiciū ē ſubito cō- tra inimicos expetere vindictā ſicut fortiſſimꝰ ſampſon fecit. Sed me lior eſt paciens viro forti et qui dn̄atur anīo ſuo dicit ſalomon expug natore vrbiū

Capl̄m ſextū. Primū principale grāꝝ actiōis ꝑ deū

Ibi aīa fidelis refert grās deo ꝓ ſingulis donis naturalibꝰ et gra tuitis aīe et corporis ꝓ ſingulis ſpūalibꝰ et tp̄alibꝰ ſpiritualibꝰ

et cōmunib⁹ collatis et conſeruatis in terra et conſeruādis in patria.
Nec grās aget mō pro iſtis modo ꝓ illis donis ſucceſſiue ſed pro oīb⁹
ſimul q̄ vnq̄ꝫ effluxerūt a deo et effluxiſſent ſi abilitatē aliicui reperiſ-
ſent. Hec graꝝ actio erit per deum dei filium ſicut apoſtol⁹ dicit. grās
ago deo meo per ihm xpm per ipſum ſolū grās referre preſumo cui ſola
veraciter cognita eſt magnitudo et multitudo donorū et nobilitas et
vtilitas ipſoꝝ et per magnitudinē virtutū ſuaꝝ reſpondere pſumo mag-
nitudinē donorū. et per multitudinē virtutū ſuarū multitudini dono
rum et vtilitatē donoꝝ digne offerre preſumo deo patri placenciā filij
cui olim dixit. Tu es fili⁹ meus dilect⁹ in te cōplacuit michi. id eſt bn̄
placitū meum ſumme pfeci. Beneplacitū dei patris in filio ē ꝓ vniuer
ſis donis ſuis digna graꝝ actio

Secundū principale graꝝ actiōis ad deū

Iſta grārum actio vehemēter ducit ad deū. Qn̄to enim ampli⁹ dā
tis qualitas et affect⁹ ſinceritas et quātitas donoꝝ et vtilitas
ipſorum ibi ab aīa ponderat᷑. tanto aīa deo gratior efficit᷑ et qn̄to oīpo
tenti deo fit gratior. tanto fit oīpotenti ſemꝑ ꝓpinquior. Ibi tm̄ anīa
gratulat᷑ diuine ſapiencie que ſingulis creaturis cōuenientiſſiē ſingula
dona reddit et diſtribuit ꝙ pro ſingulis donis angeloꝝ et ſanctorum
vberiores grās reddit q̄ꝫ ſi ipſa ſola oīa pcepiſſet. Et poci⁹ ſingula do
na eſſe vult in ſingulis q̄ꝫ oīa in ſe ſola ſicut nemo in aliqua parte cor
poris membroꝝ aliud eſſe vellet q̄ꝫ diuīa prouidencia ordinauit teſte
apoſtolo. In vno corpore multa mēbra habem⁹ oīa aūt mēbra eūdem
actum non habent. Ita corp⁹ xpi miſticū quod ē eccleſia ex diuerſis ā
gelis et ſcīs et ex diuerſitate donorū conſtituit᷑. Si ergo totū corpus
eſſet oculus vel man⁹ vbi corpus? Et ſi vnus tm̄ haberet oīa dona et
officia vbi eſſet ecclīa? Nec tn̄ ſequit᷑ ex hoc ꝙ aīam amplius afficiat p̄
mium accidentale id ē gratitudo q̄ꝫ habet ex donis aliorū q̄ꝫ ſbāle id ē
gratitudo q̄ꝫ habet ex donis ꝓꝑijs cū ex vno ſubſtanciali magis beati
ficet᷑ q̄ꝫ ex oībus accidentalib⁹. Sed ex parte q̄ conſiderat ordinationē

dei ſapientiſſimā et optimā vult ſingula dona eſſe in ſingulis pocius ꝙ in ſe ſola. Sed ex ea parte q̄ bonū ꝓprium naturalit̄ magis appetit ꝙ alioꝝ poci⁹ vellet oīa ſe habere ꝙ alios. ſed vbi grā ſuperat naturā et fidelis aīa diuinā ordinationē magis ꝙ ꝓpriā vtilitatē amplectitur

Terciū principale graꝝ actionis ꝓpter deū

Ibi eciam anima gracias aget deo propter deum. Non enī fidelis anima principaliter ad gracias agendum ibi mouebitur eo ꝙ ex graciarum actione grata deo efficitur· ſed pure mouebitur ex diuina largitate ex qua omnia dona effluxerunt ab inicio et effluent abſq; fine. et quanto anima minus ſibi et magis deo intendit in graciaꝝ actione tanto beatior erit licet illam beatitudinem principaliter non intendat et tanto eius beatitudo cmmūnitati iocundior et tanto deo glorioſior· Ibi anima gracias aget deo quia ei ymaginem ſancte trinitatis īpreſſit iuxta illud. Signatū eſt ſuper nos lumen vultus tui dn̄e. Et q̄a ſpiritū ſanctū cum donis ſuis et oībus virtutibus in baptiſmo cōtulit et quia eam corpore et ſanguīe ſuo delectabili ſepe refecit. et quia ei ſacram ſcripturā conceſſit diuinam naturam occultam manifeſtantem omnem voluntatem ſuam manifeſtantem. indicantem nobilitatem et vtilitatem omniū donorum demonſtrantem. viam certiſſimam ad celeſtia oſtendentem per exempla ſanctiſſima ihēſu xpī et quia ſine meritis ſuis fidem xpīanam ſibi dedit qua credere poſſet ſacre ſcripturē promiſſis et minis conſilijs et doctrinis

Caplm vij. Primū principale cōgratulatiōis p deū

Ibi eciā aīa cōtinue congratulat̄ deo in oīb⁹ opib⁹ ſuis puis et magnis In oīb⁹ iudicijs circa bonos et malos. In oīb⁹ morib⁹ ſuis pfectiſſimis In oīb⁹ exēplis iħu xpī ſciſſimis. In oī btitudine et pfectioē ſua q̄ cōſiſtit in potēcia ſapīa boītate et̄na et īmenſa ꝛc̄. Similit̄ in oibus non

ſucceſſiue nam hec oīa predicta perfectiſſima in deo eſſe cognoſcit. Et hec gratulatio erit per deū dei filium in quo ſolo vere gaudere deo poſſum⁹ qui ſolus beneplacitū patris ſemper in ſummo ꝑficit et perfecit ſicut ipſe teſtat᷑. Que placita ſunt ei facio ſemper. Et dauid dicit de oībus aliȷ̄s. Omnes declinauerūt ⁊c̄ vſqꝫ ad vnum. i. ihm̄ xpm̄ Et ſalomō Vnum virū ex oībus repperi qui ſupple deo patri ꝑ oīa et in oībus cōplaceret. Mulierē aut nō īueni

Secundū principale gratulationis ad deū

Hec cōgratulatio vehemētiſſiē ducit in deū et ad deū ꝓpter delectationē que in ipſa eſt. Si eī oīa corda eſſent vnum cor īueſtigare non poſſet quātam delectationē habet anima in cōgratulatioē dei Specialiter congratulat᷑ deo de redemptione generis hūāni ad quā īuitat dn̄s iheſus oēs amicos dicens· Congratulamī michi omnes quia īueni dragmā ꝙ̄ perdidi. Dragme perdicio fuit tocius generis hūāni a congratulatione ſeparatio. Dragme fuit īuentio xpī per paſſionē ei⁹dem congratulationis recuperatio· Et notabile ē ꝙ non dicit ſe emiſſe ſed īueniſſe licꝫ precioſo ſanguine et aſpera paſſioē gen⁹ hūānum comparauit quia in tantū deſiderauit ſalutē generis hūāni ꝙ īuentionē reputauit tali mō ſe poſſe hoīem a poteſtate dyabolica liberare et ad beatitudinē eternā ad quā creat⁹ fuerat reuocare· Similiter notabile ē ꝙ eciam oēs angelos conuocat ad congratulandū nō dragme non hoī ſed ſibi quaſi hō dei de⁹ eſſet et tota ſal⁹ diuīa in ipſi⁹ īuentione depēderet et q̄ſi ſine ipſo btūs eſſe nō poſſꝫ

Terciū principale cōgratulationis ꝓpter deū

Ibi eciam aīa cōgratulat᷑ deo non ꝓpter ſe ſed pure ꝓpter deum Tanta enim puritate aīa afficit᷑ in congratulatione dei ꝙ pocius vult ipſum eſſe beatum ꝙ̄ ſeipſam eſſe beatā ymmo aīa fidelis mallet eligere omni beatitudine ſe ſemper carere ꝙ̄ deū alicui⁹ beatitudīs et perfectioīs defectū habere. In oībus hȷ̄s ſeptem mēbris ꝑdictis de⁹

ipſe eſt cauſa efficiēs materialis formalis et finalis. Ipſe eſt cauſa mouēs aīam ad cognoſcendū ad amandū ad fruendū viuendū laudandū grās agēdum et cōgratulandū. Similit ipſe ē materia in ſe hñs totum qd ꝓuocare poteſt aīam ad cognoſcendū amādum ꝫ hoc eſt potenciā ſapiām et cetera. Itē ipſe ē cauſa formalis īformās aīam qualit ſe habē debeat in dei cognitioē amore et cetera. Similit ipſe eſt finis ad quē tendit oīs cognitio et cetera. De hijs ſeptē poteſt ītelligi illud ſalomonis. Sapīa diuina edificauit ſibi domū excidit colūpnas ſeptē. Dom9 eſt celi emperij creatio. ſeptē columpnaꝝ exciſio eſt ſeptiformis ꝑdicta grā in qua conſiſtit pleniſſiē vera btītudo. Qualiter aūt vnuſquiſqꝫ ſe habere debeat in hac vita vt ad illā beatitudinē ꝑueniat docet āſelmus dicēs. Tm̄ deſideriū tibi eſſe debet in hac vita ꝑueniendi ad quod fact9 es et tant9 dolor ꝙ nundū ibi es et tant9 timor ꝙ nō peruenias ꝙ nullā debes ſentire leticiā niſi tm̄ de hijs que dāt ſpem vel auxiliū ꝑueniendi. Circa ꝑdicta debet verſari intentio nrā et totū negocium noſtrum in hac vita ſicut ſeruis ſuis fidelib9 cōmittit dñs ihs ī luca dicēs Negociamī dū venio ſingulis de cōmiſſis ſibi negocijs ſingulos iudicare. Obſecro ergo te dñe ꝓpter oēm beatitudinē tibi īnatam. ꝓrā cūctis fidelib9 in hac miſera vita in predictis creſcere de hora in horā. vt maniſeſtet habundancia glorie tue per īfinita ſecula ſeculoꝝ. AMEN

Explicit deuotus tractatul9 beati thome de aquino de cognitione. amore. fruitione. vnione. laudatione. grārum actione et congratulatione anime beate.